

UNIVERZITET U SARAJEVU - FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

ZAVRŠNI RAD

**PRIMJENA UMJETNIČKIH FORMI U POTICANJU
KREATIVNOSTI DJECE**

Mentorica:

prof. dr. Snježana Šušnjara

Studentica:

Marija Bošnjak

Sarajevo, 2024.

UNIVERSITY OF SARAJEVO - FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF PEDAGOGY

FINAL THESIS

**APPLICATION OF ART FORMS IN ENCOURAGING
CHILDREN'S CREATIVITY**

Supervisor:

prof. dr. Snježana Šušnjara

Student:

Marija Bošnjak

Sarajevo, 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Teorijski dio istraživanja	4
2.1. Kreativnost.....	4
2.1.1. Utjecaj desne moždane hemisfere na kreativno mišljenje.....	6
2.1.2. Razvoj kreativnosti.....	8
2.1.3. Čimbenici koji utječu na kreativnost.....	9
2.1.4. Čimbenici koji ometaju kreativnost	10
2.1.5. Umjetničke forme.....	11
2.2. Glazbeno stvaralaštvo djece	12
2.2.1. Važnost glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u razvoju djece.....	13
2.2.2. Glazbene sposobnosti u fazama dječjeg razvoja	14
2.3. Likovno stvaralaštvo djece	16
2.3.1. Likovne tehnike u aktivnostima likovne kulture u predškolskim ustanovama ..	17
2.3.2. Likovne sposobnosti u fazama dječjeg razvoja.....	19
2.4. Igra kao stvaralaštvo	21
2.4.1. Vrste igara i faze razvoja djeteta sukladno vrstama igre	22
3. Metodološki dio istraživanja	25
3.1. Predmet istraživanja	25
3.2. Cilj istraživanja.....	26
3.3. Zadaci istraživanja	26
3.4. Istraživačka pitanja	26
3.5. Metode istraživanja.....	26
3.6. Tehnike istraživanja	27
3.7. Instrumenti istraživanja	28
4. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja	29

4.1. Prikaz rezultata istraživanja.....	29
4.1.1. Analiza rezultata opservacije glazbenih aktivnosti	29
4.1.2. Prikaz rezultata opservacije likovnih aktivnosti.....	33
4.1.3. Prikaz rezultata opservacije aktivnosti igre.....	38
4.2. Interpretacija rezultata istraživanja.....	43
4.2.1. Interpretacija rezultata opservacije glazbenih aktivnosti	43
4.2.2. Interpretacija rezultata opservacije likovnih aktivnosti.....	46
4.2.3. Interpretacija rezultata opservacije aktivnosti igre.....	49
5. Zaključak.....	51
Popis literature.....	54
Popis tablica	57

Sažetak

Istraživanje se bavi primjenom umjetničkih formi (glazbe, likovne umjetnosti i igre) u poticanju kreativnosti kod djece predškolske dobi. Kreativnost se smatra ključnim aspektom dječjeg razvoja jer potiče kognitivne, socijalne i emocionalne vještine. Rad je usmjeren na opservaciju načina na koji glazbene, likovne i kreativne igre doprinose razvoju kreativnog potencijala kod predškolske djece u dobi od 3 do 6 godina. Metodološki dio istraživanja uključuje opservaciju kao glavnu tehniku prikupljanja podataka, a za promatranje dječjih aktivnosti koristile su se strukturirane bilježnice. Djeca su promatrana tijekom različitih umjetničkih aktivnosti, poput sviranja instrumenata, crtanja i slobodne igre, a rezultati su bilježeni kako bi se analiziralo njihovo ponašanje, angažman i kreativni izrazi. Uzorak istraživanja obuhvatio je 20 djece iz vrtića "Sveta Obitelj" u Sarajevu, a korištene su metode teorijske analize te komparativna i deskriptivna metoda. Istraživanje je važno jer otkriva koliko umjetničke aktivnosti mogu biti korisne za razvoj dječje kreativnosti i samopouzdanja te naglašava važnost integracije spomenutih aktivnosti u obrazovni sustav. Kroz glazbene aktivnosti, djeca razvijaju ritam i motoriku, dok likovno stvaralaštvo poboljšava njihovu maštovitost i sposobnost izražavanja kroz različite tehnike i materijale. Slobodna igra potiče dječju spontanost i želju za istraživanjem, što dodatno doprinosi razvoju divergentnog mišljenja. Zaključak istraživanja pokazuje kako umjetničke aktivnosti značajno doprinose razvoju kreativnosti kod djece. Rezultati sugeriraju da djeca kroz umjetnički likovni izražaj, glazbu i igru razvijaju ne samo kreativne sposobnosti već i emocionalnu inteligenciju, socijalne vještine i samopouzdanje. Na temelju rezultata, predložene su preporuke za daljnju integraciju umjetničkih aktivnosti u obrazovni proces, s ciljem stvaranja poticajnog okruženja za razvoj dječje kreativnosti.

Ključne riječi: kreativnost, umjetničke aktivnosti, razvoj djece, predškolska djeca, odgojno-obrazovni rad.

Summary

This thesis explores the application of artistic forms (music, visual arts, and play) in encouragement creativity in preschool children. Creativity is considered a key aspect of children's development because it encourages cognitive, social and emotional skills. The work is focused on observing how music, art and creative games contribute to the development of creative potential in preschool children aged 3 to 6 years. The methodological part of the research includes observation as the main data collection technique, and structured notebooks were used to observe children's activities. Children were observed during various artistic activities, such as playing instruments, drawing and free play, and the results were recorded to analyse their behaviour, engagement and creative expressions. The research sample included 20 children from the "Sveta Obitelj" kindergarten in Sarajevo, and the methods of theoretical analysis and comparative and descriptive methods were used. The research is important because it reveals how useful artistic activities can be for the development of children's creativity and self-confidence, and emphasizes the importance of integrating these activities into the educational system. Through musical activities, children develop rhythm and motor skills, while artistic creativity improves their imagination and ability to express themselves through different techniques and materials. Free play encourages children's spontaneity and desire to explore, which further contributes to the development of divergent thinking. The conclusion of the research shows that artistic activities significantly contribute to the development of creativity in children. The results suggest that children develop not only creative abilities but also emotional intelligence, social skills and self-confidence through artistic expression, music and play. Based on the results, recommendations were proposed for the further integration of artistic activities into the educational process, with the aim of creating a stimulating environment for the development of children's creativity.

Key words: creativity, artistic activities, child development, preschool children, educational work.

1. Uvod

"Ako dijete ne može učiti na način na koji podučavamo, moramo podučavati na način na koji dijete može učiti."

Ole Ivar Lovaas

Kreativnost je temeljna komponenta ljudskog razvoja koja omogućava pojedincima da istražuju nove ideje, rješavaju probleme i izražavaju se na jedinstvene načine. U kontekstu obrazovanja, kreativnost igra ključnu ulogu u cjelokupnom razvoju djece, utječući na njihove kognitivne, socijalne i emocionalne vještine. Kako je rekao Albert Einstein, "Mašta je važnija od znanja. Znanje je ograničeno. Mašta okružuje svijet."

U ovom radu istražit će se primjena umjetničkih formi u poticanju kreativnosti kod djece, fokusirajući se na tri glavna područja: glazbene aktivnosti, likovne aktivnosti i igre. Svaka od ovih aktivnosti nudi jedinstvene prilike za djecu za razvoj njihovih kreativnih sposobnosti kroz različite načine izražavanja.

Glazba je univerzalni jezik koji prelazi granice kulture i dobi. Kroz glazbene aktivnosti, djeca mogu razvijati svoje ritmičke i melodijske sposobnosti, te učiti kako izraziti svoje emocije i ideje kroz zvuk. Pjevanje uz instrumente, ritmičke igre i istraživanje različitih instrumenata potiču dječju maštu i kreativno mišljenje. Likovno stvaralaštvo omogućava djeci da vizualiziraju svoje misli i osjećaje te da istražuju različite tehnike i materijale. Kroz aktivnosti kao što su slikanje, modeliranje i izrada rukotvorina, djeca razvijaju finu motoriku te emocionalno izražavanje. Igra je temeljni element dječjeg razvoja i kreativnosti. Kroz igru, djeca istražuju svijet oko sebe, razvijaju socijalne vještine i uče kako surađivati s drugima. Igre na otvorenom, lov na kukce i dramske igre potiču djecu na istraživanje i kreativno razmišljanje.

Cilj rada je istražiti kako različite umjetničke aktivnosti utječu na razvoj kreativnosti kod djece te kako djeca percipiraju i doživljavaju te aktivnosti. Kroz primjenu opservacijskih bilješki i rezultata istraživanja, nastojat će se steći uvid u važnost i učinke umjetničkih aktivnosti u ranom obrazovanju.

2. Teorijski dio istraživanja

2.1. Kreativnost

„Kreativnost se u svakodnevnom ali i znanstvenom žargonu upotrebljava u dva značenja: kreativnost kao stvaralaštvo, stvaranje novih i originalnih tvorevina i kreativnost kao skup osobina koje će stvaralaštvo odnosno produktivnost potaknuti, omogućiti.“ (Čudina-Obradović, 1990, str. 9). Kreativnost se može podijeliti u četiri osnovne kategorije, odnosno ključne komponente. Prilikom proučavanja kreativnosti, ključno je prvo razmotriti kreativnu osobu. Svaka osoba ima urođeni kreativni potencijal, a hoće li se taj potencijal razviti, ovisi o brojnim faktorima. Dakle, svi ljudi su kreativni na nekom nivou. Kreativnost se temelji na određenim kognitivnim osobinama, ličnosti, emocionalnim kvalitetama i iskustvima stečenim tijekom razvoja. Najvažnije osobine kreativne osobe uključuju samopouzdanje, samopoštovanje, otvorenost prema novim iskustvima, upornost, motivaciju, toleranciju prema neizvjesnosti i spremnost na rizike. Druga vrsta kreativnosti odnosi se na kreativni proizvod, koji predstavlja novitet u odnosu na postojeće stanje, te se odlikuje originalnošću, korisnošću i ekonomičnošću (bilo praktičnom, estetskom ili psihosocijalnom) za društvo u cjelini, što se manifestira u umjetničkim, tehničkim, znanstvenim i drugim područjima. Društveno značajan kreativni proizvod nastaje kroz dugotrajan rad, poznato je pravilo od deset godina – vrijeme potrebno za proučavanje, učenje i kritičko mišljenje kako bi se postigao kreativni iskorak. Treća vrsta odnosi se na kreativni proces, koji je način stvaranja kreativnog proizvoda. Proces mora dovesti do neobičnih ideja, stvaranja novih kombinacija postojećih elemenata ili nadogradnje postojećih ideja. Kreativni proces uključuje nekoliko faza koje se prilagođavaju ovisno o autoru, a osnovne faze su definiranje problema, inkubacija, iluminacija i verifikacija. Četvrta vrsta kreativnosti ističe važnost kreativnog okruženja, odnosno društva u kojem pojedinac živi, koje svojim stavom prema njemu može poticati ili ograničavati njegov kreativni razvoj. Različiti čimbenici, poput obitelji, škole ili zajednice, mogu utjecati na razvoj ili ograničavanje kreativnosti. (Somolanji i Bognar, 2008).

Da bi se pojam kreativnosti jasnije objasnio, uvedena je podjela na kreativnost s „velikim K“ i s „malim k“. „Malo k“ predstavlja onu djecu koja samostalno otkrivaju pravila i tehničke vještine u rješavanju problema te izmišljaju neobične strategije za rješavanje istih, dok „veliko K“ predstavlja mijenjanje ili transformiranje područja (Winner, 2005).

Taylor (1959) je kreativnost kategorizirao u pet stupnjeva:

- kreativnost spontane aktivnosti (1-6 godina),
- kreativnost usmjerene aktivnosti (7-10 godina),
- kreativnost invencije (11-15 godina),
- kreativnost inovacije (16-17 godina)
- kreativnost stvaranja (18+ godina).

Prva četiri stupnja odnose se na „malo k“, dok se posljednji stupanj odnosi na „veliko K“.

Na temelju dosad izloženih pojmova i definicija, možemo zaključiti da kreativnost nije isto što i znanje, već je to sposobnost koja uključuje misaone procese. Joy Paul Guilford je još 1956., (prema Stevanović, 2002) ovu sposobnost podijelio na dva oblika: konvergentno i divergentno mišljenje. Konvergentno mišljenje podrazumijeva pronalazak jednog logičkog i ispravnog rješenja problema, dok se divergentno mišljenje odnosi na aktivnosti svijesti u zadacima gdje ne postoji jedno točno rješenje, a često ni sam problem nije jasno definiran (Stevanović, 2002). Divergentno mišljenje je ključna karakteristika kreativnosti. Što je divergentno mišljenje razvijenije, to je osoba kreativnija (Somolanji i Bognar, 2008).

Somolanji i Bognar uspoređuju kvalitete konvergentnog i divergentnog mišljenja kako je prikazano u Tablici 1.

Tablica 1. Usporedba konvergentnog i divergentnog mišljenja (Solomanji i Bognar, 2008., str. 83).

KONVERGENTNO	DIVERGENTNO
Analitičko: traži se točnost	Generativno: informacija se vrednuje s obzirom na mogućnost stimulacije ideja
Selektivno: jedan ispravan put, nevažni se odbacuju	Istraživačko: mnogi mogući putovi, „nevažni“ se promatraju kao potencijalni izvori rješenja
Predvidljivo: slijedi logički redoslijed	Nepredvidljivo: zasniva se više na intuiciji nego na logici
Vodi prema dobrim odgovorima	Neophodno je za izvrsne odgovore

Iako su divergentno i konvergentno mišljenje suprotstavljeni procesi, zajedno čine temelj kreativnog i produktivnog razmišljanja. Kod djece u predškolskom uzrastu, važno je podsticati oba tipa mišljenja, jer razvoj kreativnosti zavisi od sposobnosti balansiranja između širenja ideja i donošenja preciznih zaključaka. Aktivnosti poput muzike, vizualne umjetnosti i igre mogu biti idealne platforme za unapređenje oba tipa mišljenja kod djece.

2.1.1. Utjecaj desne moždane hemisfere na kreativno mišljenje

Za razvoj kreativnog ponašanja i divergentnog mišljenja ključno je postizanje opuštenosti, što uključuje privremeno odgađanje analitičkog procesa. Istraživanja su pokazala da različite funkcije lijeve i desne moždane hemisfere igraju važnu ulogu u ovom procesu. Ranije teorije sugerirale su da je lijeva hemisfera dominantna kod većine ljudi, no kasnija istraživanja pokazala su da lijeva i desna hemisfera imaju različite dominantne funkcije. Desna hemisfera kontrolira vizualno-prostorno rezoniranje, vizualnu memoriju, taktilno i vizualno prepoznavanje oblika, glazbene sposobnosti, te crtanje geometrijskih figura (Čudina-Obradović, 1990).

U Tablici 2. prikazan je utjecaj lijeve i desne moždane hemisfere na djetetov stil učenja i mišljenja. Lijeve hemisfere je odgovorna za dobru organizaciju, konkretizaciju i verbalne sposobnosti, dok je desna hemisfera zadužena za otvorenost, improvizaciju, apstraktnost i vizualne sposobnosti.

Tablica 2. Utjecaj lijeve i desne moždane hemisfere na djetetov stil učenja i mišljenja (Torrance, 1977, prema Čudina-Obradović, 1990., str: 11-12).

Utjecaj desne moždane hemisfere	Utjecaj lijeve moždane hemisfere
Pristupa problemu s ozbiljnošću	Pristupa problemu razigrano
Više voli učiti o činjenicama, inzistira na detaljima	Više voli dobiti opću sliku
Voli unaprijed organiziranu situaciju	Voli otvorenu, nedefiniranu situaciju
Zahtijeva „pravi“ materijal i „pravi“ alat	Improvizira iz materijala koji mu je pri ruci
Više voli konkretne zadatke	Više voli apstraktne zadatke
Svladava zadatke mišljenja jedan po jedan	Istodobno se bavi s nekoliko problema

Obrađuje materijal dio po dio	Obrađuje materijal cjelovito
Dolazi do ideja logički	Dolazi do ideja intuitivno
Više voli verbalna objašnjenja	Više voli vizualna objašnjenja

Razumijevanje ovih različitih stilova mišljenja i učenja može pomoći u prilagođavanju obrazovnih metoda kako bi se kod djece potaknuli i razvili svi aspekti njihovih kognitivnih sposobnosti. Stoga je važno osigurati raznolike zadatke i aktivnosti koje će poticati i lijevu i desnu hemisferu mozga, što može pridonijeti cjelovitom razvoju njihovih vještina mišljenja i kreativnosti.

2.1.2. Razvoj kreativnosti

Razvoj kreativnosti slijedi svoj karakteristični tijek kada se odvija spontano i slobodno. Prema Čudini-Obradović (1990), djeca već u prvoj godini života pokazuju urođenu znatiželju istraživanjem svijeta oko sebe. Ova prirodna osobina prisutna je kod sve zdravo razvijene djece koja odrastaju u toplom i brižnom domu, ispunjenom roditeljskom ljubavlju, jer se osjećaju sigurno. Tako se u ranom djetinjstvu formira emocionalna osnova za kreativnost. Nakon druge godine života, djeca nastavljaju svoje kreativno istraživanje kroz igru, pričanje priča, izmišljanje i maštanje, stvaranje neobičnih kombinacija riječi, boja ili plesnih pokreta, te uočavanje sličnosti oblika. Razvijaju se nezavisnost, samostalnost, samopouzdanje i osjećaj vlastite vrijednosti. Izuzetno je važno da roditelji potiču dječju aktivnost i samostalnost. U predškolskoj dobi započinje razvoj kreativnog stila, uvježbavanje tehnika divergentnog mišljenja i razvoj kreativne mašte.

Kreativno dijete ima mnoge potrebe koje je važno zadovoljiti kako bi se njegova kreativnost mogla razvijati. Takvo dijete:

- Voli se igrati i izmišljati nove igre,
- Često postavlja pitanje "zašto",
- Izražava svoje ideje,
- Spremno je preuzeti rizik,
- Uživa raditi samostalno,
- Pronalazi "igračke" svuda oko sebe,
- Traži predmete koji proizvode zvuk,
- Istražuje zvukove i može stvoriti glazbalo od raznih materijala, poput kartonskih, limenih ili staklenih udaraljki,
- Voli slagalice, puzzle, lego kocke i građevinske materijale,
- Uživa u zagonetkama i izazovnim igrama,
- Traži nova iskustva i voli eksperimentirati,
- Izražava svoje emocije,
- Uživa u novinama i novim situacijama,
- Nema predrasuda i ne prilagođava se grupama,
- Brzo uči na greškama,
- Ima smisao za humor.

Roditelji i odgojitelji trebaju izbjegavati gušenje dječje želje za istraživanjem, znatiželjom, fantaziranjem i maštom, jer to može imati negativan utjecaj na njihovu kreativnost. Umjesto toga, trebali bi poticati djecu da razmišljaju izvan okvira, primjerice, preokretanjem rečenica poput "konj jaše čovjeka" ili mijenjanjem sastavnica kao što je "gumeni čekić" (Četa, 2021).

U svakom slučaju, važno je poticati djecu na kreativnost u svim područjima, uključujući sport, znanost, književnost, ples, glazbu i mnoga druga, koliko god je to moguće, jer se tako stvaraju temelji za njihovo zadovoljstvo i uspjeh u budućem životu (Von Kraft i Semke, 2008).

2.1.3. Čimbenici koji utječu na kreativnost

Prilikom objašnjavanja pojma kreativnosti, ključno je navesti određene čimbenike koji čine kreativnost i utječu na nju. Somolanji i Bognar (2008) ističu važnost proučavanja kreativne osobe. Iako osobe posjeduju određeni kreativni potencijal rođenjem, to ne znači da će se njihova potencijalna kreativnost aktualizirati tijekom njihova života. Sve osobe su kreativne na određenoj razini, a na aktualizaciju kreativnosti utječu brojni čimbenici, kao što su kognitivne karakteristike, osobnost, emocionalne kvalitete, iskustvo tijekom razvoja, tolerancija, motivacija, samopouzdanje, samopoštovanje, otvorenost novim iskustvima, upornost te spremnost na rizike.

Radu (2015) navodi da kreativnost potiče pozitivna atmosfera. Okolina treba postavljati ciljeve i poticati pojedince na napredak, što povećava njihovo samopouzdanje i motivaciju za preuzimanje rizika i odgovornosti. Pružanje potpore kreativnom pojedincu također pozitivno utječe na kreativnost. Ključan čimbenik je pružanje slobode kreativnom pojedincu. Primjerice, tijekom odgojno-obrazovnog rada važno je da djeca osjećaju da odgajatelj ima povjerenja u njih, jer sloboda vodi ka inovacijama i promjenama.

Somolanji i Bognar (2008) navode da je moguće i sputavanje kreativnog razvoja. Obitelj, škola i zajednica mogu poticati ili blokirati kreativnost pojedinca. Razlikujemo centralne i periferne karakteristike kreativnosti. Centralne karakteristike uključuju nove produkte koji na kreativan način nude rješenje problema, dok se produkti koji su novi, ali nisu prikladna rješenja problema, smatraju čudnim i bizarnim.

Amabile (1983) u procjene kreativnosti uključuje socijalni konsenzus. Pojedinačni suci, paneli opažaća ili društvo kao cjelina procjenjuju koliko je jedan produkt kreativniji od drugoga ili koliko je neki pojedinac kreativniji od drugog. Ne postoji apsolutni standard za kreativnost; jedna grupa ljudi može procijeniti osobu kreativnom, dok je druga može smatrati prosječnom. Socijalni i iskustveni kontekst igra važnu ulogu u prosuđivanju kreativnosti. Kreativnost ne postoji u vakuumu; novo može biti samo u odnosu prema starom. Neovisno o individualnom mentalnom procesu uključenom u kreativnost, ona mora biti uključena u kontekst prethodnih kulturnih i socijalnih postignuća od kojih je neodvojiva.

2.1.4. Čimbenici koji ometaju kreativnost

Postoji nekoliko faktora koji ometaju kreativnost, često kroz ograničavanje slobode kreativnog izražavanja. Amabile i Hennessey (1988, prema Glück, Ernst i Unger, 2002) utvrdili su da evaluacije i nagrade mogu negativno utjecati na kreativnost. Kada pojedinci nemaju autonomiju u odlučivanju o načinu obavljanja zadataka ili izboru poslova, njihova kreativnost može biti smanjena. Situacije poput natjecanja također mogu negativno utjecati na kreativnost.

Hill i Amabile (1993, prema Glück, Ernst i Unger, 2002) identificirali su ograničenost vremena kao faktor koji ometa kreativnost. Također, Glück, Ernst i Unger (2002) navode da ograničena ekonomska i tehnička sredstva negativno utječu na kreativnost.

Supek i suradnici (1987) navode da se blokiranje kreativnosti može dogoditi kada društvo nastoji zadržati efikasne i isprobane načine rješavanja problema, sprječavajući djecu da razvijaju nove metode kroz učenje i iskustvo. Ovo blokiranje može se podijeliti na primarno i sekundarno. Primarno blokiranje uvodi kritički i selektivni mehanizam koji sprječava realizaciju subjektivno kreativnih ideja, dok sekundarno blokiranje sprječava generiranje takvih ideja. Primarno blokiranje je nužno i neizbježno, ali je važno pronaći načine da se minimiziraju negativni učinci na primarnu kreativnost i maksimalno razviju sekundarne kreativne sposobnosti.

Pored toga, postoji kritičko-selektivni mehanizam koji sprječava djecu da isprobavaju subjektivne kreativne ideje koje bi mogle biti štetne. Deblokiranje kreativnosti je moguće, ali zahtijeva stvaranje povoljnih uvjeta koji će omogućiti da kreativnost svake osobe izađe na površinu (Supek i suradnici, 1987).

Dok su neki oblici blokiranja kreativnosti neizbježni, ključno je osigurati uvjete koji će najmanje ometati primarnu kreativnost i najbolje podržati razvoj sekundarne kreativnosti.

2.1.5. Umjetničke forme

„Svako dijete je umjetnik, no problem je kako ostati umjetnikom nakon što dijete odraste. Kao dijete crtao sam kao Raphael, no kad sam odrastao, trebao mi je cijeli život da ponovno počnem crtati kao dijete..“

Pablo Picasso.

Umjetnost je ključan dio predškolskog odgoja i obrazovanja. Umjetnički odgoj uključuje stvaranje, doživljavanje, opažanje, izražavanje, razumijevanje i procjenjivanje umjetničkih djela. Kako se u predškolskoj dobi opažanje postaje sve svjesnije, važno je razvijati elemente opažanja i doživljaja koji omogućuju djeci da na različite načine izraze svoje dojmove – crtežom, govorom, pokretom. U tom razdoblju također dolazi do razvoja dječjeg mišljenja, pri čemu se njihovi prvobitni osjetilni i intuitivni impulsi pretvaraju u racionalno-logičke. Kroz raznovrsne kreativne aktivnosti doprinosi se kulturnom oblikovanju djece, razvija se njihova estetska percepcija i unapređuju stvaralačke sposobnosti. Umjetničke aktivnosti potiču cjeloviti psihofizički, emocionalni, moralni, duhovni i tjelesni razvoj djeteta, s posebnim naglaskom na kulturnu i estetsku dimenziju odgoja i obrazovanja (Vidulin, 2016).

Glazbene sposobnosti predstavljaju složene mentalne funkcije koje se razvijaju pod utjecajem genetskih čimbenika, vlastitih aktivnosti pojedinca, ranih iskustava s glazbom i poticajnog socijalnog okruženja. U predškolskim ustanovama, kroz umjetničke aktivnosti, potiče se kreativno razmišljanje, odnosno učenje rješavanja problema na nove načine te istraživački pristup. (Miočić, 2012).

Likovno izražavanje potiče djetetovu individualnost, samostalnost i svijest o sebi u procesu rješavanja problemskih zadataka, kao i razvoj mnogih drugih kompetencija. Kroz likovnu kulturu, dijete se osnažuje u autonomiji, ostvarujući pravo na vlastiti izraz i osobni stav, što je ključno za istinsku demokratičnost. (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010).

Igra predstavlja obrazac prisutan u prirodi i društvu, služeći kao pokazatelj individualnog i društvenog razvoja. Može se smatrati temeljem ljudskog razvoja koji ostaje relevantan i u kasnijim fazama života, a može čak biti ključan za profesionalnu orijentaciju ili izbor karijere.

Međutim, najvažnija uloga igre kao različitog oblika ponašanja leži u njenom doprinosu oblikovanju egzistencijalnih sposobnosti. (Lorenc, 2001).

2.2. Glazbeno stvaralaštvo djece

Kroz glazbenu umjetnost razvijamo kritičko i estetsko razmišljanje, potičemo kreativni proces, što pozitivno utječe na spoznajne i vrijednosne aspekte pojedinca, omogućujući njihovu osobnu izgradnju i kulturni napredak, te promoviramo kulturu života i važnost cjeloživotnog učenja i stvaranja (Vidulin-Orbanić, 2008).

„Glazbeno stvaralaštvo odnosi se prije svega na stvaranje pojedinca najčešće s namjerom da se stvori određeno glazbeno djelo koje predstavlja zatvorenu cjelinu sa svojim početkom, sredinom i krajem“ (Svalina, 2010, str. 2). Autorica ističe da glazbeno stvaralaštvo prvenstveno proizlazi iz pojedinca, što znači da je to duboko osobna aktivnost koja reflektira individualne misli, emocije i kreativne impulse. Glavni cilj ovog procesa je kreiranje glazbenog djela koje ima svoju strukturu i integritet, s jasno definiranim početkom, sredinom i krajem. Ovaj pristup podrazumijeva da glazbeno stvaralaštvo nije slučajno ili fragmentarno, već namjerno i usmjereno ka stvaranju zaokružene cjeline koja ima svoj unutarnji smisao i koherenciju.

„Aktivnost se može provoditi sa svom djecom (onom koja se odazovu), u manjim grupama i individualno“ (Gospodnetić, 2015, str. 60). Gospodnetić (2015) naglašava da je kreativnost već prisutna u dječjoj osobnosti i da je nije potrebno razvijati, već poticati. Ključno je omogućiti djetetu slobodu u izražavanju svog urođenog kreativnog potencijala. Dijete prirodno pokazuje svoju kreativnost kroz glazbeno-stvaralačke aktivnosti, a posebno je važno da se njegovo stvaralaštvo ne ograničava, ne ispravlja niti usmjerava različitim metodama, već da mu se pruži prilika za slobodno izražavanje.

„Glazba je sveprisutna u životima djece te predstavlja značajnu sastavnicu djetetova cjelovitoga razvoja“ (Bačlija Sušić, 2018, str. 64). Autor ističe ključnu ulogu glazbe u životu djece, naglašavajući njezinu prisutnost kao integralni dio njihovog svakodnevnog iskustva. Glazba nije samo oblik zabave ili umjetnosti za djecu, već i važan alat u njihovom sveobuhvatnom razvoju. Ova sveprisutnost glazbe znači da je ona neodvojiva od procesa odrastanja i učenja, pridonoseći oblikovanju djetetove osobnosti i sposobnosti.

2.2.1. Važnost glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u razvoju djece

Glazba igra ključnu ulogu u razvoju svakog djeteta, kao i odraslih osoba. Osim što povoljno djeluje na mentalne i fizičke sposobnosti djece, podržava i njihov cjelokupni razvoj te doprinosi razvoju estetskih vrijednosti. Glazba je važan faktor u procesu učenja i sastavni je dio obrazovanja. Moć glazbe, odnosno njezini elementi (ritam, dinamika, tempo i melodija), potiču fizičke, emocionalne i mentalne reakcije. „Ranim poticanjem glazbom i njenim elementima omogućujemo da dijete uključi sva osjetila te na taj način bogati emocionalne i kognitivne sposobnosti“ (Majsec Vrbanić, 1988, str. 9).

Govoreći o značaju glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u razvoju djeteta, važno je istaknuti da poticanjem ovih aktivnosti kod djece razvijamo niz sposobnosti kao što su sluh, verbalno izražavanje, vid, učenje stranih jezika, sposobnost čitanja, socijalna prilagodljivost, te matematičke i kreativne vještine. Kroz glazbu možemo unaprijediti ove sposobnosti kod djece. Ako dijete sudjeluje u glazbenim aktivnostima poput sviranja, plesanja ili pjevanja, mogu se razviti sljedeće vještine:

- Komunikacijske vještine (verbalne i neverbalne)
- Motoričke vještine
- Vizualna i auditivna percepcija
- Slušna diskriminacija
- Kognitivni procesi poput pamćenja, opažanja, djelovanja i mišljenja
- Kreativnost i apstraktno mišljenje (Belajec, 2014)

Psihološka istraživanja pokazuju da djeca koja se kontinuirano bave glazbom tijekom predškolskog uzrasta uspješnije rješavaju problemske zadatke, a djeca u osnovnoj školi postižu bolje rezultate na testovima u odnosu na djecu koja nemaju glazbeno obrazovanje. Djeca povučenijeg karaktera ili ona koja imaju poteškoće u socijalnom kontaktu s vršnjacima ili odraslima mogu se izraziti kroz glazbene aktivnosti, a igra i pjesma pružaju veće mogućnosti za razvoj empatije i samopouzdanja. U takvim slučajevima, glazbene aktivnosti mogu služiti kao terapija (Breitenfeld i Majsec, 2011). Glazboterapija je pažljivo planirana i temelji se na kliničkim procjenama, što je čini vrlo učinkovitom u radu s djecom. Ako dijete ima govorne i razvojne poteškoće, probleme u ponašanju, kratkotrajnu pažnju ili poteškoće u razvoju motoričkih vještina, glazboterapija može biti dobar izbor za poboljšanje djetetova zdravlja.

Jedan aspekt djetetovog glazbenog razvoja ukazuje na to da klasična glazba može pomoći djetetu da prepozna i razlikuje poznate od nepoznatih melodija. Tome pridonose sinaptičke veze koje se stvaraju i bilježe u mozgu. Slušanje pjesama u ranim godinama postavlja čvrst temelj za sposobnost pjevanja. Pjevanje je oblik jezične stimulacije koji pomaže u pravilnom razvoju govorno-jezičnih organa (Đurđević, 2002).

Djeca koja posvećuju više vremena glazbi i koja su stalno okružena njome pokazuju bolji napredak u tjelesnom i psihomotornom razvoju. Ona se slobodnije izražavaju, traže više pomagala i sredstava u svim aktivnostima, imaju bolju koordinaciju pokreta, dodaju složenije elemente u igru, te često preuzimaju ulogu vođe ili organizatora aktivnosti. U socioemocionalnom razvoju i razvoju ličnosti, ova djeca dominiraju u vlastitoj skupini, prihvaćenija su, imaju jače samopouzdanje, pomažu i surađuju s drugom djecom, pokazuju više empatije, znatiželjna su, emotivna i racionalna, te ih je teško "prevariti". U spoznajnom razvoju, uvijek imaju dodatna pitanja i nove ideje, traže složenije zadatke jer im uobičajeni brzo postaju dosadni, vole organiziranost i red, ustrajni su u svojim aktivnostima koje su započeli, te se spontano izražavaju. U govoru, komunikaciji, izražavanju i stvaralaštvu, ova djeca imaju razvijen aktivni govor, u rečenicama upotrebljavaju sve vrste riječi, njihova kreativnost dolazi do izražaja u dramskim igrama, verbalno utječu na ostalu djecu, te su snalažljivija od ostalih (Đurđević, 2002).

2.2.2. Glazbene sposobnosti u fazama dječjeg razvoja

Odgoj glazbom u predškolskim ustanovama čini ključni dio odgojno-obrazovnog procesa. Djeca od najranije dobi počinju upoznavati glazbu na prirodan, živopisan i radostan način. Upoznaju se s glazbenom terminologijom, što potiče njihov razvoj, unapređuje glazbene sposobnosti i vještine. Glazba omogućuje djetetu u ranoj i predškolskoj dobi cjeloviti razvoj, a glazbeni talenti se rano otkrivaju, što će biti prikazano u tablici razvojnih sposobnosti.

Tablica 3. Pretpostavke razvoja glazbenog talenta (Čudina – Obadović, 1990, str. 116-117).

FAZA (stupanj ili razdoblje)	PREDUVJETI RAZVOJA	OSOBINE DJETETA
PRVA FAZA NASTANKA SPOSOBNOSTI 0-3 god.	BIOLOŠKI PREDUVJETI: <ul style="list-style-type: none"> • Naslijeđeni genetski potencijal • Izražena osjetljivost i reakcija na glazbu • Apsolutni sluh 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost neposrednoga doživljaja (veliko glazbeno pamćenje i približno točna reprodukcija i bez formalnog poznavanja glazbe) 	
DRUGA FAZA RAZVOJA SPOSOBNOSTI 0-3 god.	GLAZBENO BOGATA RANA OKOLINA Roditelji okružuju dijete glazbom, uključuju ga u zajedničke glazbene aktivnosti, glazba je sastavni dio svakodnevnog života	Pozornost i koncentracija na glazbeni poticaj; Emocionalno reagiranje na glazbu
TREĆA FAZA MENIFESTACIJE SPOSOBNOSTI 0-5 god.	OPAŽANJE Roditelji opažaju znakove dječje glazbene osjetljivosti	
ČETVRTA FAZA IDENTIFIKACIJE S MENTOROM 5-8 god.	OBRAZOVANJE Roditelji osiguravaju glazbeno obrazovanje	Uživanje u napretku zbog prirodne glazbene sposobnosti
PETA FAZA PROMJENE MOTIVACIJE 8-9 god.	PREVLADAVANJE KRIZE Pri prijelazu muziciranja „po sluhu“ i oslanjanja na prirodni osjećaj za glazbu na apstraktno glazbeno mišljenje	Velika brzina učenja novih tehnika, ideja, i pojmova u glazbenom području
ŠESTA FAZA INTENZIVNOG RADA Između 8-12 do 18-22 god.	MOTIVACIJSKI SKOK Sa socijalne motivacije (ljubav prema roditeljima ili mentoru) na motivaciju kompetentnosti	Uživanje u sve većoj vještini izvođenja i razumijevanja glazbe
SEDMA FAZA UKLJUČIVANJA U AKTIVNI OSTVARAJ 16-22 god.	PREVLADAVANJE ADOLESCENTSKE KRIZE Osamostaljenje od roditelja; osamostaljenje od kompleksnoga potpornog sustava talenata	Spremnost na veliki napor za postizanje cilja; postavljanje visokih kriterija kvalitete; ulaganje vremena i napora; isključivost u ciljevima; natjecateljski duh
OSMA FAZA VLASTITE KONTROLE I ORGANIZACIJE ŽIVOTA I RADA Od 22 god nadalje	ORGANIZACIJA STVARALAČKIH SUSTAVA Ciljeva, rada i pothvata	Razrada plana rada, aktivnosti i života u skladu sa sustavom ciljeva i vrijednosti

Ova podjela razvoja glazbenih sposobnosti jasno pokazuje da talent nije samo rezultat naslijeđenih predispozicija, već i okruženja, podrške i intenzivnog rada kroz različite faze razvoja. Glazbeni odgoj u predškolskim ustanovama pruža temeljne osnove za ovaj proces, omogućujući djeci da od najranije dobi razviju svoje sposobnosti kroz igru i prirodno učenje.

2.3. Likovno stvaralaštvo djece

Dječje likovno stvaralaštvo obuhvaća aktivno uključivanje djece u samostalne i grupne likovne aktivnosti. Odgajatelj treba poticati dijete tijekom likovnih aktivnosti da stvara likovne radove vlastitim trudom i prema svojim individualnim sposobnostima. Karakteristike dječjeg likovnog stvaralaštva uključuju upotrebu raznovrsnih likovnih tehnika, materijala i pribora (Stevanović, 2003). Djeca prirodno pokazuju sklonost različitim oblicima umjetničkog izražavanja (Slunjski, 2013).

Za poticanje razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva i kreativnosti ključno je stvaranje dobrog emocionalnog okruženja, poštivanje djetetove koncentracije i upornosti, osiguravanje pristupa likovnom materijalu te vođenje razgovora s djetetom o njihovim likovnim radovima (Starč, 2004). Emocionalnu podršku, prihvaćanje i ohrabrenje odgajatelj može osigurati pokazivanjem interesa za djetetove aktivnosti, prihvaćanjem djetetovih objašnjenja te nježnim poticanjem djeteta da samostalno interpretira svoje likovne uratke. Važno je da odgajatelj ne kritizira, ne poučava, ne sugerira gotova rješenja niti daje savjete o likovnom izražavanju, već da djetetu omogući široku autonomiju u kreativnom procesu u poticajnom, toplom i podržavajućem okruženju (Starč, 2004).

„Likovne aktivnosti u radu s djecom predškolske dobi možemo podijeliti na:

- aktivnosti u kojima dijete samoinicijativno i spontano započinje s likovnim izražavanjem birajući likovno sredstvo koje mu je nadohvat ruke te stvara neovisno o drugima,
- aktivnosti koje planira i provodi odgajatelj/ica, a koje imaju svoje ciljeve i zadatke u odnosu na cjelokupni plan i program skupine“ (Balić Šimrak, 2011, str. 8)

Prve aktivnosti su odličan izvor informacija o djetetu i svim njegovim emocijama, željama i mogućnostima. Druge aktivnosti djetetu daju slobodu u izražavanju svoje osobnosti.

To je ujedno i prilika da odgojitelji zajedno s djecom istražuju i dođu do novih zanimljivih spoznaja i likovnim materijalima i tehnikama. „Pri tome je važno dobro isplanirati likovnu aktivnost, ali i ostaviti prostora za iznenađenje i promjenu tijeka aktivnosti ukoliko se stvori potreba za to“ (Balić Šimrak, 2011, str. 8). Ukoliko odgojitelji kreiraju posebnu stvaralačku atmosferu, nalik onoj u umjetničkom ateljeu, zasigurno će djeci omogućiti još slobodnije i interesantnije uključivanje u likovne aktivnosti (Balić Šimrak, 2011).

Osim praktičnih aktivnosti, dijete se postupno uvodi u razumijevanje likovnog jezika kroz djela likovne umjetnosti. Najbolji način za to je direktan susret s likovnim djelima, što podrazumijeva posjete izložbama i muzejima, gdje se skulpture i arhitektura mogu promatrati u njihovom prirodnom okruženju. Kada odgojitelji koriste reprodukcije u svom radu, važno je da one budu jasne, velikih dimenzija, nenametljivo postavljene, i obrađene s jasno definiranim ciljem. Odgojitelji moraju imati duboko razumijevanje tematike koju obrađuju kako bi mogli jasno i precizno postavljati pitanja i pružati odgovore o likovnim izazovima. Također, pri analizi likovnog djela, djecu treba upoznati s motivom i likovnim elementima koje je umjetnik koristio (Rosić, 1984).

2.3.1. Likovne tehnike u aktivnostima likovne kulture u predškolskim ustanovama

Likovni materijali i tehnike ključni su alati u dječjem likovnom stvaralaštvu. Likovni materijali obuhvaćaju sve stvari koje djeca koriste za oblikovanje svojih likovnih radova (kao što su tuš ili akvarel), dok likovne tehnike uključuju sav pribor, materijale i postupke potrebne za oblikovanje tih materijala (poput drvenih štapića, kistova ili razrijeđene vode). Odgojitelji mogu kombinirati različite likovne tehnike, ali pri tome trebaju slijediti princip od jednostavnijih prema složenijim tehnikama, odnosno, djeca prvo trebaju savladati svaku tehniku pojedinačno prije nego što ih počnu kombinirati (Herceg i sur., 2010).

S obzirom na veliki broj likovnih tehnika, koriste se samo one koje su prikladne za likovni razvoj djece predškolske dobi. U Tablici 3 prikazane su likovne tehnike koje odgojitelji najčešće primjenjuju u radu s predškolskom djecom.

Tablica 4. Podjela likovnih tehnika prema područjima (Jakubin, 1990; Šimrak Balić, 2010, str. 8).

Crtačke tehnike	meka olovka, olovka u boji, crtaća kreda, ugljen, kemijska olovka, flomaster, tuš-pero, tuš-drvcce, lavirani tuš
Slikarske tehnike	akvarel, gvaš, tempera, uljni pastel, suhi pastel, voštani pastel, kolaž papir, kolaž iz časopisa, vitraj, mozaik
Kiparske tehnike	glina, glinamol, plastelin, papir, kaširana papir-plastika, žica, oblikovano drvo, masa izrađena od brašna i vode, otpadni materijal konop
Grafičke tehnike	monotipija, pečatni tisak, zrcalni tisak
Ahitektonske tehnike	izrada prostornih maketa

Primijenjena umjetnost	keramika, tkanje, slikanje na svili, oblikovanje lutaka
Dizajn	oblikovanje plakata, čestitku, pozivnica
Ostalo	didaktički-neoblikovan materijal (ambalaža, kamen, pijesak, karton, metalne folije, plastika i sl.)
Novi mediji	rad na računalu, fotografija, video

Crtačke tehnike uvjerljivo zauzimaju „prvo mjesto kad je pitanju redovitost korištenja“ likovnih tehnika „i upravo je to područje u kojem dijete ostvaruje radove neodoljive ekspresije“ (Jurković i sur., 2010, str. 62). Slikarske tehnike omogućuju djeci da izraze svoje emocije kroz boje, kojima oslikavaju prizore atmosfere koju osjećaju ili koju žele prenijeti drugima. Kiparske tehnike za djecu su sasvim spontan i prirodan način izražavanja jer uz pomoć svojih malih prstića djeca najlakše oblikuju ono što žele predočiti drugima. Grafičke tehnike djeci predstavljaju stvaralaštvo koje im nudi mogućnost nadograđivanja svog likovnog doživljaja i iskustva te poticaj da kroz ljepotu tehnike još bolje zaokruže svoje djelovanje na području likovnosti (Borko i sur., 2010). Arhitektonske tehnike unapređuju dječju vizualnu i prostornu percepciju. Također, svaka promjena u rasporedu prostorije u kojoj borave djeca, kao i oblikovanje centara aktivnosti, dio su arhitektonskog promišljanja unutarnjeg uređenja prostora, a pritom pružaju dragocjene uvide u to kakvu organizaciju prostora djeca preferiraju (Špoljar i sur., 2010).

„Djeca rado slijede postavke kreativnosti - razmišljati jednostavno, izaći iz okvira, ne postoji nemoguće, ne odustajati. Sve to je moguće u svakoj grupi i sa svakim djetetom, ako odgajatelj razumije dijete“ (Vidović, 2015, str. 23). Grgurić i Jakubin (1996) navode da se dijete likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga interesira i uzbuđuje te kako bi se služilo likovnim materijalom koji kod njega izaziva iznenađenje, uzbuđenost i oduševljenje. Dijete često mijenja likovni materijal i tehnike jer mu je važan doživljaj, akcija i istraživanje. Djeca otvoreno govore o svojoj likovnoj aktivnosti, naime neku djecu najviše zanimaju manipulativni aspekti likovnog izražavanja i užitek u taktilnim osjetima s bojom i glinom, dok su druga više zainteresirana za vizualni aspekt te su fokusirana na svladavanje oblika i izbor boja.

2.3.2. Likovne sposobnosti u fazama dječjeg razvoja

Razvoj dječjeg likovnog izražavanja počinje s prvim šarama koje dijete povlači. U razdoblju od rođenja do godine i pol starosti dijete još nema sposobnost likovnog izražavanja jer su mu predodžbe nejasne, a motorika još nije dovoljno razvijena (Herceg i suradnici, 2010).

Prva faza razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva je faza šaranja, koja traje od 1 godine i 5 mjeseci do 3 godine i 5 mjeseci. U ovoj fazi djeca stvaraju šare koje se kreću od jednostavnih crta povučenih iz zglobova ramena i lakta do manjih kružnih crta povučenih iz zglobova šake i prstiju. Karakteristika dječjih šara iz ove faze je da nemaju određeno težište, pa se mogu promatrati s bilo koje strane podloge. U početku faze šare su pravolinijske, ali kasnije postaju kružne i sve preciznije. Motorika igra ključnu ulogu u razvoju i promjenama šara, koje se kreću od pravolinijskih do kružnih, uz razne varijante kao što su sklop pravolinijskih poteza, skakutanje po podlozi, udarno šaranja te različiti oblici poput križa, klupka i dobro raspoređenih linija. Krugovi se počinju pojavljivati kada dijete počinje konkretnije prikazivati objekte poput kuća i automobila. Djeci je u ovoj fazi potrebno ponuditi meke i intenzivne grafičke materijale, poput mekih olovki, krede i pastela, dok se u kasnijim fazama, u skladu s dobi djeteta, mogu koristiti i drugi pribori i materijali (Herceg i suradnici, 2010).

Druga faza razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva je faza sheme, koja traje od 3 godine i 6 mjeseci do 5 godina. Ova faza karakteristična je po prikazu prepoznatljivih figura i objekata s najjednostavnijim elementima, poput glavonožaca. Djeca u ovoj fazi imaju težnju prikazati nešto prepoznatljivo, iako su njihovi prikazi još uvijek oskudni. Na primjer, ljudski lik često prikazuje lice s očima i ustima, a kasnije i nosom, kosom i ušima, dok su udovi često bez oblika tijela. Tijelo se najčešće prikazuje kao krug, elipsa, pravokutnik ili trokut, a noge i ruke dugo nemaju svoju debljinu. U ovoj fazi djeca mogu prikazivati ruke s većim brojem prstiju, obično dugačkih, zbog emocionalnog pristupa prema osobi ili zbog nepoznavanja brojenja. Ljudske figure se prikazuju u vertikali, dok se životinje prikazuju u horizontali (Herceg i suradnici, 2010).

Treća faza razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva naziva se faza razvijene sheme, koja traje od 5 do 8 godina. U ovoj fazi prikazi ljudi i objekata postaju detaljniji. Djeca dodaju elemente kao što su uši, kosa, obrve i vrat na glavi, te debljinu nogu i ruku, odjeću, obuću, nakit i ukrase na tijelu. Djeca također počinju koristiti simbole koji su karakteristični za osobu koju prikazuju.

Tematski, djeca proširuju svoj repertoar i počinju crtati situacije kao što su ležanje u krevetu, igranje loptom, te razni oblici rada u kući i prirodi (Herceg i suradnici, 2010).

Četvrta faza dječjeg likovnog stvaralaštva je faza oblika i pojava, koja traje od 8 do 10 godina. U ovoj fazi realnost prikaza figura i objekata dodatno se povećava, a djeca počinju prikazivati profil, pokret i osnovne prostorne odnose. Ovu fazu karakteriziraju bogatije predodžbe djetetova svijeta koje nastaju zahvaljujući preciznijem promatranju. Prikazi figura i objekata postaju potpuniji, uključujući elemente pokreta figura, prikaz profila i prostora. Prostor se prikazuje opisno, a uporaba umjetničkog materijala postaje dosljednija i sofisticiranija (Herceg i suradnici, 2010). Tijekom ove faze dolazi do sporijeg likovnog razvoja, bez naglih skokova, ali s većim umnožavanjem i ujednačavanjem vizualnih i oblikovnih komponenti izraza. Djeca u ovoj fazi imaju veće intelektualne sposobnosti, tehnički su spretnija i pokazuju veliki interes za promatranje okoline i svijeta oko sebe (Karlavaris, 1988). Kreativnost u početku stagnira, ali se nakon osme godine naglo razvija, kao i sposobnost korištenja pojedinih likovnih elemenata, uključujući boju, oblik, teksturu, plastičnost, prostor, kompoziciju i svjetlinu (Karlavaris, 1988).

Peta faza dječjeg likovnog stvaralaštva je faza punog likovnog izraza, koja traje od 10 do 14 godina. U ovoj fazi prisutna je daljnja tendencija napredovanja u optičko-tematskom vidu, dok dolazi do postupne stagnacije kreativnih sposobnosti. Djeca se u ovom periodu najviše bave likovnim izražavanjem, koristeći se svim likovno-izražajnim sredstvima i tehnikama. Njihovi likovni radovi postaju potpuni, a vidljiva je dominacija iskustva, znanja, spretnosti i vještina, dok su ekspresivnost i originalnost manje prisutni. Naglašena je težnja ka potpunijem prikazu realnosti, što je vidljivo u rješavanju pokreta, prostora i cjelokupne kompozicije. Ovo je realistična faza koju djeca trebaju proći kako bi kasnije mogla likovno nadići i pronaći svoju osobnu metodu oblikovanja, čime završava razvoj djece po uzrastu i započinje individualni razvoj, koji nije jednak kod sve djece. Ovu fazu karakterizira i početak diferencijacije interesa kod djece te formiranje individualnih crta (Karlavaris, 1988).

2.4. Igra kao stvaralaštvo

Igra je temeljna aktivnost koja ima ključnu ulogu u razvoju djece. Kroz igru djeca ne samo da istražuju svijet oko sebe, već i razvijaju važne socijalne, emocionalne, kognitivne i fizičke vještine. Igra omogućava djeci da izraze svoju kreativnost, rješavaju probleme, uče kako surađivati s drugima i grade samopouzdanje. Također, igra je sredstvo putem kojeg djeca spontano usvajaju nove znanja i iskustva, što je čini neizostavnim dijelom zdravog razvoja. Kroz igru, djeca uče o sebi i svijetu oko sebe na način koji je zabavan, prirodan i intuitivan.

„Igra je intelektualna ili tjelesna aktivnost koja ima kao jedini cilj da se osoba koja joj se predaje zabavi“ (Anić, 1998, str.305). Igram djeca uče i zbližavaju se kroz zajedničke interese. U igri prepoznaju potrebe druge djece, brinu jedni o drugima i stavljaju osobne interese u drugi plan, vodeći se zajedničkim ciljevima. Kroz igru, dijete razvija svoj karakter i prirodno oblikuje svoju osobnost (Koritnik, 1970). Igra omogućava djeci da se odmaknu od stvarnosti i urone u vlastiti svijet mašte. Kroz igru, djeca oponašaju odrasle i njihove životne stilove. Iako razumiju razliku između stvarnog života i igre, tijekom igre pokazuju svoju samostalnost i razvijaju maštovitost. U igri djeca imaju slobodu da rade što žele - skaču, trče, pjevaju, viču i slično. S kineziološkog gledišta, igra je najstariji oblik tjelesne i zdravstvene kulture, koja se odlikuje spontanošću i slobodom izbora. Djetinjstvo je razdoblje u kojem se sva živa bića bave igrom. Igra je instinktivna i ključna za našu egzistenciju, pomaže nam u preživljavanju i napredovanju, te nas povezuje s drugim živim bićima i izvorima energije (Brown, T. 2010).

Kroz igru, dijete razvija maštu i kreativnost, formira sliku o sebi i svijetu koji ga okružuje, razvija socijalizaciju, stječe prijatelje i usvaja pravila, što nam omogućuje uvid u djetetov stupanj razvoja. Suprotno tome, kroz igru možemo uočiti djetetove nedostatke i poteškoće u razvoju. Stoga je važno pažljivo promatrati dijete tijekom igre, jer igra je poput ogledala koje reflektira sve što dijete osjeća, misli, doživljava i želi. Sve ono što dijete ne može izraziti riječima, izražava kroz igru. Promatranjem i sudjelovanjem u dječjoj igri možemo steći uvid u njihova osjećanja, iskustva, misli i percepcije svijeta oko sebe. Zato je važno omogućiti djetetu dovoljno vremena za igru i zabavu, jer će, osim što će biti sretno i zadovoljno, psihički i emocionalno sazrijevati, što će mu kasnije olakšati prihvaćanje i bolje organiziranje vlastitih radnih obaveza (Grgec-Petroci i suradnici, 2009).

2.4.1. Vrste igara i faze razvoja djeteta sukladno vrstama igre

Postoji mnogo različitih vrsta klasifikacija dječjih igara, a najčešća klasifikacija igara podijeljena je u 3 kategorije:

- a) Funkcionalna igra
- b) Simbolička igra
- c) Igre s pravilima (Duran, 2001., str. 16)

Funkcionalna igra

Prema Piagetu, funkcionalna igra razvija se kroz dječju interakciju s okolinom, odnosno kroz djetetov dodir s fizičkim svijetom. Ova vrsta igre manifestira se u tri oblika: senzomotorne aktivnosti koristeći vlastite organe, manipulacija materijalima, i igre koje uključuju pokretanje uz korištenje različitih rekvizita (Stevanović, 2003). Duran (2001) naglašava da dijete kroz ovu igru istovremeno istražuje svoje funkcije i karakteristike predmeta. Primjeri takvih igara uključuju: djeca tresu zvečkom, guraju loptu, skaču gore-dolje, povlače igračke koje proizvode zvuk, i bacaju predmete na pod.

Simbolička igra

Piaget, vodeći predstavnik kognitivne teorije, proučava simboličku igru u kontekstu svog kognitivnog modela. On smatra da simbolička igra omogućava djetetu integraciju svijeta s vlastitim egom (Šagud, 2002). S druge strane, psiholog Vigotski priznaje važnost igre koja predstavlja stvarnost kao ključnog faktora u kognitivnom razvoju, ali odbacuje pretjerano intelektualiziranje igre, ističući također važnost socijalnog okruženja za razvoj simboličke igre (Šagud, 2002).

Prema Stevanoviću (2003), simboličke igre razvijaju se paralelno s psihičkim razvojem djeteta. Kroz ovu igru, dijete oponaša društveni život i poistovjećuje se s odraslima u njihovim svakodnevnim aktivnostima. Petrović-Sočo (1999) smatra simboličku igru oblikom intelektualne vježbe, a istovremeno je i način na koji djeca asimiliraju znanje o svijetu i o sebi samima. Osim toga, simbolička igra pruža djetetu emocionalno ispunjenje, pomaže mu u istraživanju socijalnih vještina i uči ih kako razvijati odnose s drugima. Simbolička igra, koja se često naziva i igra pretvaranja, iznimno je važna u razvoju djece. Ova vrsta igre obuhvaća kreativne aktivnosti u kojima djeca koriste objekte, akcije ili ideje kako bi predstavila druge

objekte, akcije ili ideje. Kroz simboličku igru, djeca ne samo da razvijaju svoju maštu, već također stječu vještine koje su od velikog značaja za razumijevanje svijeta oko sebe (Mcilroy, 2022 prema Twinkl, 2023). Sve u svemu, simbolička igra ima ključnu ulogu u poticanju razvoja mašte, kreativnosti, jezičnih i kognitivnih vještina kod djece. Kroz ovaj oblik igre, djeca se pripremaju za razumijevanje i interakciju s kompleksnijim konceptima i idejama koje će susresti tijekom svog daljnjeg razvoja. Orr i Geva (2015) istaknuli su vezu između simboličke igre i razvoja jezika. Njihovo istraživanje pokazuje da simbolička igra može pridonijeti razvoju dječjeg vokabulara i gramatičke strukture. Kroz igru pretvaranja, djeca prakticiraju i razvijaju jezične koncepte u kontekstu koji ima smisla za njih.

Igre s pravilima

Prema Stevanoviću (2003) ove igre se javljaju kod djece mlađe školske dobi (7 do 11 godina) jer ona tada razumiju pravila i pridržavaju ih se tijekom igre. Pravila igara su prethodno dogovorena ili preuzeta od starijih generacija. Tim se igrama dijete uspješnije socijalno integrira.

„Igre s pravilima najčešće se odnose na motoričke sheme ljudskog ponašanja (igre ravnoteže, skakanja, preskakanja), aktivne sheme, opće obrasce interakcije i komunikacije (igre skrivanja i pronalaženja), kao i opće obrasce govornog ponašanja (pitalice, igre dijaloga)“ (Stevanović, 2003, str. 122). Piaget (prema Duran, 2011) igre s pravilima dijeli na igre sa senzomotoričkim kombinacijama (trke, loptanje) ili intelektualnim kombinacijama (karte, šah). Za razliku od njega Stevanović (2003) ih dijeli na: igre u kojima pravila nastaju u toku igre, u kojima već postoje tradicionalna pravila i novoformirana pravila da bi se nešto naučilo. Autor Ivić smatra igre s pravilima oblikom komunikacije, tj. regulacijskim mehanizmom socijalnih odnosa. Imaju dvije funkcije i to: socijalnu integraciju i socijalna diferencijacija (Duran, 2001).

Prema Piagetu (prema Duran, 2001, str. 15-16), dječje igre s pravilima kao regulacijski mehanizam socijalnih odnosa imaju dvije važne funkcije za funkcioniranje svake kulture:

- Socijalna integracija: Približavanje članova grupe, podvrgavanje pravilima i socijalnim normama, kontrola vlastitih želja i impulsa.
- Socijalna diferencijacija: Povećanje udaljenosti među članovima grupe, segregacija podgrupa, individualizacija.

Prema toj podjeli, prvo se javlja funkcionalna igra, prisutna već u dojenačkoj dobi. Dijete u toj fazi istražuje svijet koristeći sva osjetila - dodir, sluh, okus - te kroz ponavljanje jednostavnih

mišićnih pokreta. Nakon funkcionalne igre slijedi konstruktivna igra, koja se pojavljuje nakon prve godine života i traje tijekom cijelog djetinjstva. Konstruktivna igra djeci pruža slobodu da stvore nešto smisleno, maštovito i kreativno, potičući ih različitim sadržajima, rekvizitima i pomaganjima. Treća vrsta igre je igra pretvaranja, koja se javlja nakon druge godine života i postiže svoj vrhunac između četvrte i pete godine. U ovoj igri djeca počinju koristiti predmete ili osobe kao simbole za nešto drugo, koristeći prvotno jednostavnije pokrete, a zatim sve složenije, sve do složenih "scenarija" i zapleta.

Najpoznatiji tip igre su igre s pravilima, koje se sastoje od niza pravila i ograničenja kojih se pridržavaju svi igrači. Djeca pokazuju interes za igre s pravilima oko pete godine života, a ovaj tip igre ostaje važan dio njihovog života tijekom cijelog djetinjstva, adolescencije, mladosti i odrasle dobi. Igre s pravilima imaju unaprijed određeni cilj igre i pomažu djetetu razvijati koncentraciju, pažnju, socijalnu komunikaciju te pridržavanje pravila, suradnju i pomoć drugima. Također, uče dijete kako se nositi s uspjehom ili neuspjehom, podnijeti poraz ili proslaviti pobjedu (Grgec-Petroci i suradnici, 2009). Najbolji odabir igre za predškolski uzrast prema Findaku i Deliji (2001) su stvaralačke igre, koje stvaraju sama djeca, i pedagoške igre, koje imaju određena pravila i izvode se pod rukovođenjem odgojitelja. U stvaralačkim igrama dijete neposrednije izražava svoje doživljaje o stvarnosti, samo postavlja pravila igre, određuje njen tijek te slobodno mijenja pravila i tijek igre. U pedagoškim igrama, dijete je podvrgnuto već gotovim pravilima, no to ne znači da ne može unijeti nešto svoje i novo u igru, čime može doći do modifikacije igre.

Jednu od najstarijih klasifikacija igre prema društvenoj razini dao je Parten (1932., prema Vasta, Haith i Miller, 2005, str. 606):

- Promatranje: Dijete promatra druge kako se igraju, ali se ne uključuje u igru.
- Samostalna igra: Dijete se koncentrira na svoju aktivnost, bez primjećivanja prisutnosti druge djece. Istražuje svijet promatranjem, zveckanjem, slušanjem...
- Usporedna igra: Dijete se igra pored druge djece, ali bez potrebe za druženjem i suradnjom.
- Povezujuća igra: Dijete se igra s drugom djecom, no bez zajedničkog cilja.
- Suradnička igra: Podrazumijeva suradnju tijekom zajedničke aktivnosti. Djeca postavljaju ciljeve, prilagođavaju pravila i ponašaju se kao skupina.

3. Metodološki dio istraživanja

3.1. Predmet istraživanja

Kreativnost predstavlja ključnu komponentu ljudske prirode koja oblikuje našu sposobnost razmišljanja, rješavanja problema i izražavanja. Ona je esencijalni pokretač inovacija, inspiracija za originalne ideje te temelj za raznovrsne oblike umjetničkog izraza. Od djetinjstva do odrasle dobi, kreativnost obogaćuje našu svakodnevnicu, potiče nas da promatramo svijet iz različitih perspektiva te nas potiče na istraživanje, eksperimentiranje i rast. Kod djece, razvoj kreativnosti igra ključnu ulogu u njihovom cjelokupnom obrazovanju i životnom uspjehu. Kroz kreativne aktivnosti, djeca uče kako prepoznavati i rješavati probleme na inventivan način, izražavati svoje osjećaje i ideje na originalan način te razvijati svoju maštu, samopouzdanje i samoprocjenu. Kreativnost potiče njihovu sposobnost generiranja novih ideja te primjenu kreativnih koncepta u svakodnevnim situacijama, čime postavlja temelje za budući uspjeh i doprinos društvu kao kreativnih i inovativnih pojedinaca.

Ovaj rad usmjeren je na istraživanje važnosti kreativnosti u dječjem razvoju, s posebnim naglaskom na primjenu umjetničkih formi u poticanju kreativnosti kod djece. Fokusirajući se na igru, glazbu i likovno izražavanje kao ključne elemente dječje kreativnosti, istražiti ćemo na koji način ove aktivnosti utječu na razvoj kreativnosti kod djece te identificirati najučinkovitije strategije za integraciju tih aktivnosti u obrazovne programe. Kroz ovaj rad, želimo produbiti razumijevanje važnosti podrške dječjoj kreativnosti te pružiti konkretne spoznaje i preporuke koje bi mogle poslužiti kao temelj za unapređenje pedagoških pristupa i podršku cjelokupnom razvoju djece, jer kreativnost nije samo ključna u umjetničkom kontekstu, već ima i značajne implikacije u svim područjima života, potičući napredak, inovacije i osobni razvoj.

3.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati ulogu umjetničkih aktivnosti, poput igre, glazbe i likovnog izražavanja, u poticanju kreativnosti kod djece u dobi od 3 do 6 godina u predškolskoj ustanovi vrtić „Sveta Obitelj“.

3.3. Zadaci istraživanja

- 1) Analizirati koji su specifični elementi igre, glazbe i likovnog izražavanja najučinkovitiji u poticanju kreativnosti kod djece.
- 2) Opservirati kako različite umjetničke aktivnosti, kao što su igra, likovno stvaralaštvo i glazba, potiču kreativnost kod djece kroz njihov angažman i izražavanje.
- 3) Analizirati interakciju djece s različitim umjetničkim materijalima i alatima te utvrditi na koji način te interakcije doprinose kreativnom razmišljanju i stvaralaštvu.

3.4. Istraživačka pitanja

- 1) Koji su specifični elementi igre, glazbe i likovnog izražavanja najučinkovitiji u poticanju kreativnosti kod djece?
- 2) Kako različite umjetničke aktivnosti (igra, likovno stvaralaštvo, glazba) utiču na angažman djece i kreativno izražavanje?
- 3) Na koji način djeca koriste umjetničke materijale i alate u različitim aktivnostima, i kako to utiče na razvoj njihove kreativnosti?

3.5. Metode istraživanja

U ovom istraživanju korištene su sljedeće metode: metoda teorijske analize, komparativna metoda i deskriptivna metoda.

- Metoda teorijske analize podrazumijeva proučavanje relevantne i znanstveno priznate literature, poznatih i eminentnih autora iz određene oblasti. Ova metoda se koristi u

slučajevima kada postoji dovoljan broj pisanih izvora o problematici koju obrađuje istraživanje (Mandić, 2004). Metoda teorijske analize korištena je za analiziranje relevantne literature o predmetu ovog istraživanja.

- Komparativna metoda predstavlja postupak kojim se uspoređuju iste ili slične činjenice, pojave, predmeti, te utvrđuju njihove sličnosti i razlike (Žugaj, 2006, prema Čendo-Metzinger i Toth, 2020). Komparativna metoda se koristi za uspoređivanje različitih fenomena, procesa ili skupova podataka kako bi se identificirale sličnosti i razlike među njima. Pomoću komparativne metode uspoređujemo različite umjetničke aktivnosti (igra, likovno stvaralaštvo, glazba) te analiziramo njihov utjecaj na kreativnost djece. Na temelju tih opservacija, možete uočiti koje aktivnosti imaju jači utjecaj na poticanje kreativnosti, što je suština komparativne analize.
- Deskriptivna metoda u istraživanju odgoja i obrazovanja predstavlja skup znanstvenoistraživačkih postupaka u kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, tj. ispituje se stanje, a time i njihove osobine bez obzira na njihove uzroke (Mužić, 1999). Deskriptivna metoda u ovom istraživačkom radu korištena je prilikom opisa i interpretacije rezultata rada.

3.6. Tehnike istraživanja

Kao tehnika istraživanja upotrijebljena je opservacija. Promatrana su djeca tijekom umjetničkih aktivnosti bilježeći njihove reakcije, interakcije s drugom djecom i načine izražavanja. Opservacija se provodila prema unaprijed definiranom protokolu promatranja pomoću kojeg je određeno što će i kako biti promatrano. Po završetku istraživanja provela se komparacija definiranih varijabli istraživanja prikupljenih na početku, u sredini i na kraju perioda opserviranja. Navedeno je provedeno korištenjem strukturiranih bilježnica kako bi se zabilježili relevantni aspekti dječjeg ponašanja i izražavanja.

3.7. Instrumenti istraživanja

Kao instrument istraživanja korištene su strukturirane bilježnice za opservaciju. Upotrijebljene su kako bi se sustavno bilježila opažanja tijekom opservacija. Bilježnice sadržavaju predloške i kategorije relevantnih aspekata dječjeg ponašanja i izražavanja te su organizirane u obliku tablica u kojima će biti bilježena zapažanja tijekom istraživanja kako bi bilo moguće uočavati razlike i sličnosti tijekom perioda istraživanja.

3.8. Uzorak istraživanja

U istraživanju je obuhvaćen uzorak od 20 djece iz predškolske ustanove vrtić „Sveta Obitelj“. Od ukupno 145 djece u vrtiću odabran je uzorak djece od 3 do 6 godina s obzirom na raznolikost dobi, interesa i osobnosti.

4. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

4.1. Prikaz rezultata istraživanja

U nastavku će biti prikazani rezultati istraživanja po pojedinim vrstama aktivnosti počevši od glazbenih aktivnosti preko likovnih aktivnosti pa sve do aktivnosti igre.

4.1.1. Analiza rezultata opservacije glazbenih aktivnosti

Tijekom istraživanja provedeni su različiti tipovi glazbenih aktivnosti na uzrastu djece od 3-6 godina (pjevanje, sviranje i slušanje) te su evidentirane reakcije djece, njihova interakcija s instrumentima i njihove kreativne interpretacije. U Tablici 5. prikazani su rezultati opservacije glazbenih aktivnosti.

Tablica 5. Rezultati opservacije glazbenih aktivnosti.

Aktivnost: Notno crtovlje i trajanje nota
Datum i trajanje: 26.04.2024. 30 minuta
Opis: Djeca su učila o notnom crtovlju i različitim trajanjem nota. Aktivnost je uključivala vizualne prikaze nota, praktične vježbe i korištenje instrumenata kako bi djeca razumjela razlike između cijelih nota, polovinki, četvrtinki itd. Djeca su također prakticirala sviranje nota prema uputama voditeljice.
Bilješke: <ul style="list-style-type: none">- Djeca sjede u polukrugu oko velikog papira s notama.- Voditeljica koristi palicu da pokazuje na note dok ostala djeca prate.- Djeca su angažirana i prate pokrete palice s interesom.- Dok voditeljica pokazuje na različite note, djeca pokušavaju pjevati ili proizvesti zvuk te note.- Aktivnost potiče djecu da prepoznaju note i povezuju ih s različitim zvukovima i ritmovima.- Djeca također imaju priliku izražavati se kroz pokrete i zvukove koje stvaraju.- Djeca uče o trajanju nota.

- Voditeljica ih vodi kroz aktivnost, pokazujući različite note (cijela nota, polovina, četvrtina itd.) i njihovo trajanje.
- Djeca vizualno prate prikaz nota i sudjeluju u praktičnim vježbama kako bi bolje razumjela njihovo trajanje.
- Voditeljica kombinira vizualni prikaz nota s auditivnim primjerima, svirajući različite trajanje nota.

Aktivnost: Pjevanje uz instrumente

Datum i trajanje: 03.05.2024. 30 minuta

Opis:

Voditeljica je podijelila djeci različite instrumente, a zatim su pjevali dječje pjesmice uz pratnju tih instrumenata. Djeca su koristila instrumente prema znakovima koje im je voditeljica davala, razvijajući osjećaj za ritam i koordinaciju.

Bilješke:

- Djeca su vrlo angažirana, slušajući pažljivo pjesmu i koristeći instrumente s entuzijazmom.
- Aktivnost je potaknula njihovu kreativnost kroz improvizaciju i interakciju s različitim zvukovima, kao i socijalne vještine kroz zajedničku igru i muziciranje.
- Djeca aktivno sudjeluju, improvizirajući tekstove i melodije.
- Djeca surađuju, slušaju jedni druge i prilagođavaju se promjenama.
- Djeca su pokazala veliki interes za različite zvukove instrumenata.
- Djeca su međusobno dijelila instrumente i razgovarala o zvukovima koje su proizvela.
- Eksperimentiranje sa zvukovima potaknulo je njihovu znatiželju i kreativno razmišljanje.
- Aktivnost je potaknula dijeljenje i suradnju među djecom.

Aktivnost: Sviranje bubnja

Datum i trajanje: 10.05.2024. 30 minuta

Opis:

Djeca su imala priliku svirati na bubnju, razgovarati u bubanj kako bi čula odjeke svojih riječi i tapšati koljena kao improvizaciju za bubanj. Aktivnost je uključivala pjevanje pjesmice o bubnju i praćenje ritma tapšanjem.

Bilješke:

- Djeca su vrlo zainteresirana i angažirana, s velikim uzbuđenjem čekajući svoj red za sviranje bubnja.

- Aktivnost je potaknula njihovu kreativnost kroz istraživanje zvuka i ritma, a također je poboljšala njihove socijalne vještine kroz zajedničko muziciranje i igru.
- Djeca pričaju u bubanj i slušaju odjeke svojih riječi.
- Djeca sviraju na bubnju, istražujući različite načine kako proizvesti zvuk.
- Djeca tapkaju koljena kao improvizaciju za bubanj dok pjevaju pjesmicu o bubnju.
- Kroz sviranje, djeca razvijaju motoriku i koordinaciju dok istražuju različite ritmove i načine sviranja bubnja.
- Ovo iskustvo potiče njihovu sposobnost improvizacije i kreativne ekspresije.
- Kroz imitaciju bubnja, djeca razvijaju sposobnost praćenja ritma i tempiranja svojih pokreta u skladu s pjesmom. Ovo iskustvo također potiče njihovu maštu i sposobnost improvizacije.
- Djeca čekaju svoj red da pričaju u bubanj i zajedno pjevaju pjesmicu.
- Djeca se uče strpljenju i suradnji dok čekaju svoj red i koordiniraju svoje aktivnosti s ostatkom grupe.
- Ovo iskustvo jača njihove socijalne vještine i osjećaj zajedništva.

Aktivnost: Pjevanje pjesmica

Datum i trajanje: 17.05.2024. 30 minuta

Opis:

Djeca su stajala u ravnu crtu kako bi vježbala slušanje i praćenje voditeljice. Pjevaju pjesmice s pauzama, prilagođavajući glasnoću i tempo prema uputama voditeljice, ponekad pjevajući tiše, glasnije, brže ili sporije.

Bilješke:

- Djeca razvijaju vještine slušanja i praćenja uputa, pokazujući visoku razinu koncentracije.
- Djeca pjevaju dijelove pjesmice glasnije ili tiše, ovisno o uputama voditeljice.
- Kroz vježbanje dinamike djeca uče izražavati emocije i varirati svoj glas, što potiče njihovu kreativnu ekspresiju.
- Djeca prilagođavaju tempo pjevanja prema uputama, pjevajući brže ili sporije.
- Prilagođavanje tempa pjevanja pomaže djeci da razviju fleksibilnost i sposobnost prilagodbe, što su važne komponente kreativnosti.
- Djeca moraju surađivati i slušati jedni druge kako bi ostali usklađeni tijekom pjevanja.
- Kroz koordinaciju i timski rad, djeca uče kako njihovi individualni doprinosi doprinose ukupnom zvuku grupe, potičući osjećaj zajedništva i suradnje.

- Aktivnost poboljšava njihovu sposobnost kontrole glasa i osjećaja za ritam te je potaknula kreativnost kroz varijacije u tempu i dinamici.
Aktivnost: Glazbene stolice
Datum i trajanje: 24.05.2024. 30 minuta
Opis: Djeca su igrala igru glazbenih stolica, gdje su morala stati kada glazba prestane. Aktivnost je bila usmjerena na razvijanje osjećaja za ritam i brze reakcije.
Bilješke: <ul style="list-style-type: none"> - Djeca su vrlo uzbuđena i motivirana za sudjelovanje. - Djeca su pratila glazbu i međusobno se natjecala, ali i poštivala pravila igre. - Visoka razina angažiranosti pokazuje da je igra glazbenih stolica vrlo stimulativna za djecu. - Njihova pažnja i energija usmjerene su na praćenje glazbe i brzu reakciju kada glazba prestane. - Djeca poštuju i razvijaju vještine poštivanja pravila i sportski duh. - Aktivnost je potaknula njihovu sposobnost praćenja glazbenih promjena i brzih reakcija, te je ojačala njihove socijalne vještine kroz poštivanje pravila igre i sportski duh. - Djeca međusobno komuniciraju, surađuju i natječu se na prijateljski način. - Poštivaju pravila igre, čekaju svoj red i pokazuju sportski duh, podržavaju jedni druge čak i kada su ispadali iz igre. - Djeca moraju brzo reagirati kada glazba stane, što zahtijeva dobru koordinaciju i pažnju. - Moraju pažljivo slušati glazbu i biti spremna na brze promjene. - Naučili su kako prihvatiti poraz i čestitati pobjedniku.

Glazbene aktivnosti u vrtiću značajno potiču kreativnost djece omogućujući im slobodno izražavanje emocija i ideja kroz ritam, melodiju i igru. Kroz navedene aktivnosti razvijaju se njihove kognitivne, socijalne i emocionalne vještine. Djeca su pokazala veću spontanost u stvaranju što ukazuje na pozitivan utjecaj glazbe na njihov kreativni razvoj.

4.1.2. Prikaz rezultata opservacije likovnih aktivnosti

U Tablici 6. prikazani su rezultati opservacije likovnih aktivnosti.

Tablica 6. Rezultati opservacije likovnih aktivnosti.

Aktivnost: Promet
Datum i trajanje: 24.04.2024. 45 minuta
Opis: Izrada autića i ceste od recikliranih materijala. Djeca su pravila autiće koristeći rolnice toaletnog papira, koje su bojila po želji. Čepovi su korišteni za izradu guma i volana. Cesta i trava će biti napravljene od vrećica, čime će djeca kompletirati svoj prometni pejzaž.
Bilješke: <ul style="list-style-type: none">- Djeca su uzbuđena i radoznala kada su vidjela pripremljene materijale.- Voditeljica objašnjava aktivnost i pokazuje primjere gotovih autića.- Podijelila je materijale i dala jasne upute za svaki korak, naglašavajući sigurnost pri rukovanju škarama i ljepilom.- Mnogo smijeha i razgovora dok su djeca birala boje i dizajnirali svoje autiće.- Voditeljica vodi djecu kroz proces bojenja rolnica, lijepljenja čepova za gume i volan, te ukrašavanja autića.- Jedno dijete je odlučilo dodati trake papira kao ukrase na svoj autić, što je potaknulo ostalu djecu da također budu inovativna.- Djeca pokazuju visok nivo angažiranosti.- Svako dijete je s entuzijazmom biralo boje za svoj autić i pažljivo ga ukrašavalo.- Koristeći slobodno boje i dizajn za svoje autiće potaknulo je izražavanje njihove individualne kreativnosti.- Aktivnost zahtijeva od djece preciznost pri izradi malih dijelova, poput guma i volana od čepova, što je pomoglo u razvijanju fine motorike kod djece.- Cestu i travu prave od vrećica, čime su djeca kompletirala svoj prometni pejzaž.- Djeca surađuju, dijeleći materijale i ideje.- Komunikacija među djecom je ključna za uspjeh aktivnosti, što potiče razvoj socijalnih vještina.- Na kraju aktivnosti, djeca su ponosna na svoje radove, što se vidjelo u njihovom uzbuđenju dok su pokazivala svoje autiće i cestu.

Aktivnost: Gusjenica i leptir
Datum i trajanje: 30.04.2024. 45 minuta
<p>Opis:</p> <p>Djeca su pravila gusjenice koristeći kartone za jaja i bojala ih po želji. Leptiri su izrađivani od papira, koje su djeca također bojala i ukrašavala prema vlastitim željama. Cilj aktivnosti je shvatiti transformaciju iz gusjenice u leptira.</p>
<p>Bilješke:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voditeljica objašnjava proces izrade gusjenica i leptira, pokazujući primjere. Podijelila je materijale i dala jasne upute za svaki korak. - Djeca su s oduševljenjem započeli bojanje kartona za jaja. - Mnogo je smijeha i razgovora dok su birali boje i dizajnirali gusjenice. - Voditeljica potiče djecu na kreativnost i individualnost. - Jedno dijete je odlučilo dodati trake papira kao noge za svoju gusjenicu, što je potaknulo ostalu djecu da također budu inovativna. - Bili su motivirani da ukrase svoje leptire različitim bojama i uzorcima. - Voditeljica je pokazala kako koristiti papir za izradu leptira, te je poticala djecu da budu kreativna u bojanju i ukrašavanju. - Djeca su međusobno dijelila ideje o tome kako bi leptiri trebali izgledati, stvarajući raznolike i maštovite dizajne. Svi su bili ponosni na svoje radove i s entuzijazmom su ih pokazivala ostalima. - Voditeljica je pohvalila sav trud i kreativnost djece te ih potaknula da opišu svoje radove i proces izrade. - Organizirala je kratku izložbu na kojoj su djeca mogla prezentirati svoje gusjenice i leptire.
Aktivnost: Izrada povrća
Datum i trajanje: 08.05.2024. 45 minuta
<p>Opis:</p> <p>Djeca su pravila povrće od plastelina, koristeći prave uzorke povrća kao inspiraciju. Na stolu su bili izloženi prava mrkva, mahuna, krastavica, paprika, tikvica, mladi luk i paradajz. Neki su pravili malu baštu, dok su drugi birali jedno povrće za cijeli papir.</p>
<p>Bilješke:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voditeljica objašnjava zadatak, pokazujući uzorke povrća te daje upute za izradu povrća od plastelina. - Napomenula je važnost pravilnog korištenja plastelina i čuvanja radnog prostora čistim.

- Voditeljica potiče djecu na samostalnost, daje savjete i odgovara na pitanja.
- Djeca su vrlo angažirana i motivirana, svako dijete je odabralo povrće koje mu se najviše sviđelo i odmah počelo s radom.
- Djeca vrlo često međusobno komentiraju svoje radove, dijele ideje i uspoređuju svoje povrće s pravim uzorcima. Također, pokazuju interes za razgovor o zdravoj hrani i dobrobitima povrća.
- Aktivno sudjeluju u diskusiji, postavljajući pitanja i dijeleći svoja iskustva.
- Voditeljica vodi diskusiju o različitim vrstama povrća, njihovim nutritivnim vrijednostima i važnosti za zdravlje.
- Voditeljica potiče djecu da razmisle o svojim prehranbenim navikama, koristi jednostavne i razumljive primjere.
- Jedno dijete je ispričalo kako voli pomagati roditeljima u vrtu, što je potaknulo druge da pričaju o svojim iskustvima s povrćem.
- Na samom kraju, svi su ponosni na svoje radove i s entuzijazmom ih pokazuju ostalima.
- Voditeljica pohvaljuje sav trud i kreativnost djece, te ih je potaknula da opišu svoje radove i proces izrade.
- Voditeljica je organizirala kratku izložbu na kojoj su djeca mogla prezentirati svoje povrće od plastelina.

Aktivnost: Crtanje emocija

Datum i trajanje: 15.05.2024. 45 minuta

Opis:

Djeca su dobila prazni iscrtani oblik glave. Koristeći različite materijale po svojoj želji, crtali su svoje lice koje odražava trenutno osjećanje. Djeca su dodavala izraze lica (nasmijano, tužno, ljutito, itd.) i bojala kosu kako su htjela. Također su crtali tijelo prema vlastitom nahođenju.

Bilješke:

- Djeca su znatiželjna i uzbuđena kada su vidjela prazne oblike glave i različite materijale.
- Voditeljica napominje važnost izražavanja vlastitih emocija kroz crteže.
- Svako dijete je odabralo materijale koje je željelo i počelo crtati svoje lice koje odražava trenutno osjećanje.
- Voditeljica potiče djecu na samostalnost, daje savjete i odgovara na pitanja.
- Svi međusobno komentiraju svoje i radove svojih prijatelja, dijele ideje i uspoređivaju svoja lica s pravim emocija.
- Djeca pokazuju kreativnost u bojanju kose i crtanju tijela.

- Koriste različite boje i stilove prema vlastitim željama.
- Jedno dijete je odlučilo nacrtati dugu kosu u različitim bojama, što je potaknulo ostalu djecu da također budu inovativna. - Atmosfera je opuštena i vesela. Na kraju voditeljica pohvaljuje sav trud i kreativnost djece te ih potiče da opišu svoje radove i proces izrade.
- Voditeljica je organizirala kratku izložbu na kojoj su djeca mogla prezentirati svoje crteže.

Aktivnost: Izrada cvjetova

Datum i trajanje: 22.05.2024. 45 minuta

Opis:

Djeca imaju različite mogućnosti za izradu cvjetova koristeći razne materijale i tehnike. Neka djeca crtaju zelene stabljike na papiru, rolaju kolaž papir u boji i pravila cvjetove. Druga djeca crtaju stabljike te su bojila izrezane bijele papire u obliku cvijeta vodenim bojicama. Neki izrezivaju kolaž papir u bojama i lijepe ga na papir kako bi napravili cvjetove. Druga djeca koriste tempere i vilice za izradu gornjeg dijela cvijeta, dok stabljike boje temperama.

Bilješke:

- Svako dijete je odabralo tehniku i materijale koji su mu najviše odgovarali i počelo s radom.
- Voditeljica objašnjava i potiče djecu na samostalnost, daje savjete i odgovara na pitanja.
- Djeca međusobno komentiraju svoje radove, dijele ideje i uspoređivaju svoje cvjetove s radovima drugih.
- Također pokazuju kreativnost u crtanju stabljika i rolanju kolaž papira.
- Koriste različite boje i stilove prema vlastitim željama.
- Voditeljica potiče da budu kreativna u bojanju i rolanju papira, dajući im slobodu da izraze svoje ideje.
- Pohvaljuje originalnost i trud djece.
- Nekolicina djece je odlučila kombinirati različite boje kolaž papira za izradu cvjetova, što je potaknulo ostalu djecu da također budu inovativna.
- Djeca uživaju u izrezivanju kolaž papira i ljepljenju na papir.
- Mnogo je različitih oblika i boja cvjetova.
- Voditeljica pokazuje različite načine izrezivanja i ljepljenja papira, potičući djecu da koriste maštu.
- Pruža pomoć gdje je bilo potrebno i pohvaljuje trud djece.
- Najveće oduševljenje se vidi u korištenju vilica za stvaranje tekstura cvjetova.
- Pokazuje se kreativnost u izboru boja i načinu nanošenja.

- Jedno dijete je otkrilo novi način nanošenja boje koristeći vilicu, što je potaknulo ostalu djecu da također eksperimentiraju s tehnikom.
- Na samom kraju voditeljica je pohvalila sav trud i kreativnost djece te ih potaknula da opišu svoje radove i proces izrade.
- Organizirala je kratku izložbu na kojoj su djeca mogla prezentirati svoje cvjetove.

Likovne aktivnosti u vrtiću omogućile su djeci da kroz boje, oblike i crteže izraze svoje ideje i emocije na jedinstven način. Djeca su pokazala visok stupanj maštovitosti i spontanosti što sugerira razvoj njihove kreativnosti. Kroz stvaranje su također razvijala motoriku i samopouzdanje.

4.1.3. Prikaz rezultata opservacije aktivnosti igre

U tablici 7. prikazani su rezultati opservacije aktivnosti igre.

Tablica 7. Rezultati opservacije aktivnosti igre.

Aktivnost: Igranje u pješčaniku
Datum i trajanje: 18.04.2024. 45 minuta
Opis: Djeca su se igrala vani u pješčaniku koristeći razne igračke za pijesak kao što su lopatice, kante, kalupi za oblike, autići i plastične figurice. Voditeljica je djeci omogućila slobodnu igru, uz povremene sugestije i pitanja kako bi potaknula njihovu kreativnost. Djeca su stvarala različite oblike, gradila kule od pijeska, kopala rupe i pravila puteve za autiće.
Bilješke: <ul style="list-style-type: none">- Djeca su uzbuđena i odmah su se raspršila po pješčaniku, birajući igračke koje su im se najviše sviđale.- Voditeljica potiče djecu da istraže različite mogućnosti igranja s pijeskom, dajući im osnovne upute o sigurnosti.- Djeca pokazuju visok nivo angažiranosti. Mnogo je smijeha, razgovora i suradnje među djecom.- Voditeljica postavlja otvorena pitanja kako bi potaknula djecu na razmišljanje i razgovor o svojim aktivnostima ("Što praviš? Kako si to zamislio?").- Djeca zajedno rade na većim zadacima kao što su velike kule ili dugački putevi za autiće, što je potaknulo suradnju i timski rad.- Djeca uživaju u stvaranju različitih oblika i struktura, pokazujući kreativnost i inovativnost.- Voditeljica pohvaljuje dječje kreacije, potiče ih da budu ponosni na svoj rad.- Također predlaže nove ideje za daljnju igru ("Što misliš da bi se moglo dogoditi ako dodamo još jedan toranj?").- Jedno dijete je izgradilo gradić od pijeska s cestama i kućicom, što je privuklo pažnju drugih i potaknulo zajednički rad.- Djeca često dijele igračke i pomažu jedni drugima u izgradnji.- Mnogo je suradnje i komunikacije.

<ul style="list-style-type: none"> - Voditeljica je pohvalila sav trud i kreativnost djece, te ih potaknula da opišu što su napravili.
<p>Aktivnost: Lov na kukce</p>
<p>Datum i trajanje: 29.04. 2024. 45 minuta</p>
<p>Opis:</p> <p>Djeca su bila u prirodi, na proljetnoj livadi, gdje su tražila različite vrste kukaca: mrava, pčelu, puža, skakavca, muhu, bubamaru, vretence, gusjenicu, pauka i leptira. Svako dijete je dobilo lupu kako bi moglo bolje promatrati kukce koje pronađe. Voditeljica je davala upute i poticala djecu na istraživanje, pružajući informacije o različitim kukcima koje su našli.</p>
<p>Bilješke:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Većina djece je odmah počela tražiti kukce, dok su neki prvo pažljivo slušali upute voditeljice. - Voditeljica objašnjava pravila igre, pokazuje kako se koristi lupa i ukazuje na važnost nježnog postupanja s kukcima kako ih ne bi povrijedili. - Djeca pokazuju visok nivo angažiranosti, trče po livadi, pregledavaju cvijeće, kamenčiće i travu. - Mnogo je uzbuđenja kad bi netko pronašao kukca. - Voditeljica postavlja pitanja poput "Što vidiš kroz lupu?" i "Kako izgleda ovaj kukac?", potičući djecu da pažljivo promatraju i opisuju kukce. - Jedno dijete je pronašlo leptira i pažljivo ga promatralo kroz lupu, dijeleći svoje otkriće s drugima. - Djeca su fascinirana promatranjem kukaca kroz lupu. - Postavljala su mnogo pitanja o životu i ponašanju kukaca. - Voditeljica pruža informacije o svakom pronađenom kukcu, objašnjavajući njihovu ulogu u ekosustavu i zanimljive činjenice o njihovom životu. - Djeca su otkrila gnijezdo mrava i dugo su promatrala njihovo kretanje i suradnju, što je potaknulo razgovor o timskom radu. - Voditeljica potiče suradnju i timski rad, hvaleći djecu za svaki oblik pomoći i zajedničkog istraživanja. - Djeca zajednički prate put gusjenice, raspravljajući kamo ide i što će se dogoditi kad se pretvori u leptira. - Svi su jako uzbuženi zbog svih otkrića i nastavila su razgovarati o kukcima čak i nakon što je igra završila.
<p>Aktivnost: Putovanje u svemir</p>

Datum i trajanje: 06.05.2024. 45 minuta

Opis:

Djeca su sudjelovala u dramskoj igri pod nazivom "Putovanje u Svemir". Cilj aktivnosti bio je razviti njihovu kreativnost, timski rad i komunikacijske vještine kroz zamišljenu situaciju. Voditeljica je podijelila djecu u male grupe, a svaka grupa je imala zadatak osmisliti i prikazati scenu iz zamišljenog putovanja u svemir. Djeca su koristila razne rekvizite (kartonske kutije za svemirske brodove, aluminijsku foliju za svemirska odijela, plastične čaše za kacige) i bili su potaknuti da koriste maštu za kreiranje svojih priča.

Bilješke:

- Svi aktivno sudjeluju u odabiru rekvizita i dogovaranju uloga.
- Voditeljica objašnjava pravila igre, daje osnovne upute za svaku grupu i potiče djecu da koriste svoju maštu te da surađuju.
- Svaka grupa razvija jedinstvenu priču o putovanju u svemir, u kojoj su svi članovi aktivno sudjelovali.
- Voditeljica postavljala pitanja kako bi potaknula djecu na razmišljanje o detaljima priče ("Kako izgleda vaš svemirski brod? Što ćete raditi na vašem putovanju?").
- Jedna grupa je osmislila priču o susretu s izvanzemalcima koji su tražili pomoć u popravljajući njihovog svemirskog broda, što je potaknulo djecu na razmišljanje o suradnji i rješavanju problema.
- Djeca s velikim entuzijazmom pripremaju svoje scene, izrađujući rekvizite i vježbaju uloge. Voditeljica pruža pomoć u organizaciji i potiče djecu da izraze svoje ideje i emocije kroz igru.
- Također ih potiče na improvizaciju i kreativno izražavanje.
- Djeca improviziraju komunikaciju s izvanzemalcima koristeći izmišljene jezike i geste, što je izazvalo veliku zabavu i smijeh.
- Djeca pokazuju visok nivo suradnje i timskog rada, pomažući jedni drugima u izvedbi scena. Jedna grupa je izradila veliki kartonski svemirski brod koji su svi zajedno obojili, što je potaknulo zajednički rad i osjećaj postignuća.
- Djeca su ponosna na svoje izvedbe i uživaju u gledanju scena koje su druge grupe pripremile.
- Voditeljica je pohvalila trud i kreativnost djece, organizirala kratku raspravu gdje su djeca mogla podijeliti što su naučila i što im je bilo najzanimljivije.

Aktivnost: Ekspedicija u Dino park

Datum i trajanje: 13.05.2024. 45 minuta

Opis:

Djeca sudjeluju u istraživačkoj igri koja se odvija u zamišljenom "Dino Parku". Cilj aktivnosti je razviti maštu, motoričke vještine, timski rad i znatiželju kroz potragu za dinosaurima i rješavanje izazova vezanih uz prapovijesni svijet. Materijali: Slike i modeli dinosaura, karta parka, rekviziti kao što su lopate, četkice za čišćenje "fosila", te male nagrade za završetak zadataka.

Bilješke:

- Voditeljica započinje uvodom u temu, priča djeci o dinosaurima i kako su paleontolozi istraživali njihove ostatke.
- Zatim djeci pokazuje kartu "Dino parka" gdje su označena mjesta s "fosilima".
- Djeca se dijele u grupe i dobivaju karte s označenim mjestima gdje trebaju tražiti fosile (plastične kosti dinosaura sakrivene u pijesku ili zemlji).
- Koriste lopate i četkice kako bi pažljivo iskopali i očistili fosile.
- Djeca su uzbuđena i radoznala.
- Svaka grupa surađuje kako bi pronašla što više fosila.
- Pronalaze fosile, djeca koriste slike i knjige o dinosaurima kako bi identificirali kojoj vrsti dinosaur pripadaju njihovi fosili.
- Voditeljica pomaže djeci prepoznati karakteristične osobine različitih vrsta.
- Djeca uživaju u učenju o različitim vrstama dinosaura i ponosni su kada prepoznaju točnu vrstu.
- Djeca koriste različite materijale (plastelin, boje, papir) kako bi stvorila svoj mali model Dino parka.
- Dodavaju biljke, planine, rijeke i dinosaure.
- Djeca pokazuju visoku razinu kreativnosti i suradnje, dijeleći ideje i materijale kako bi stvorili što realističniji park.
- U svakoj grupi su predstavljeni model parka i fosili koji su pronađeni.
- Voditeljica hvali djecu za njihov trud i kreativnost, te dijeli male nagrade kao priznanje za njihov rad.
- Voditeljica potiče djecu na pažljivo iskopavanje i postavljala pitanja kako bi ih potaknula na razmišljanje o tome što bi mogli pronaći.

Aktivnost: Eko detektivi

Datum i trajanje: 20.05.2024. 45 minuta

Opis:

Djeca sudjeluju u istraživačkoj igri gdje postaju "eko detektivi" koji istražuju okoliš u potrazi za ekološkim problemima i pronalaze rješenja. Cilj aktivnosti je poticanje ekološke svijesti, timskog rada i kreativnog rješavanja problema. Materijali: Karte parka ili igrališta, povećala, papir i olovke, vrećice za smeće, rukavice, ekološki vodiči.

Bilješke:

- Voditeljica objašnjava djeci važnost zaštite okoliša i kako mogu biti "eko detektivi" koji pomažu očuvanju prirode.
- Djeca dobijaju zadatak da istraže određeni dio parka ili igrališta i zabilježe sve što primijete.
- Djeca se dijele u grupe i dobivaju karte s označenim područjima koja trebaju istražiti.
- Svaka grupa dobija povećala, papir i olovke kako bi zabilježila svoja zapažanja o okolišu (npr. smeće, oštećene biljke, znakove zagađenja).
- Djeca su uzbuđena i radoznala dok istražuju okoliš.
- Pomažu jedni drugima u pronalaženju i bilježenju zapažanja.
- Nakon istraživanja, djeca skupljaju smeće koje su pronašla.
- Voditeljica im pokazuje kako pravilno razvrstati otpad (plastika, papir, staklo) i djeca to rade zajedno.
- Djeca su angažirana i motivirana da očiste okoliš.
- Uče o važnosti reciklaže i pravilnog odlaganja otpada.
- Djeca se vraćaju u grupu i dijele svoja zapažanja.
- Zajedno sa voditeljicom, raspravljaju o tome kako mogu riješiti probleme koje su identificirali (npr. sadnja novih biljaka, postavljanje koševa za smeće).
- Svaka grupa predlaže jedno ili više rješenja.
- Djeca su kreativna i daju zanimljive prijedloge za rješenja.
- Pokazuju veliko zanimanje za očuvanje okoliša.
- U svakoj grupi su predstavljena njena zapažanja i prijedlozi za rješenja.
- Voditeljica hvali djecu za njihov trud i angažman, te dijeli male nagrade kao priznanje za njihov rad.
- Djeca su ponosna na svoje prezentacije i uživaju u pohvalama.
- Motivirani su za daljnje sudjelovanje u sličnim aktivnostima.
- Djeca su vrlo zainteresirana za istraživanje okoliša.
- Aktivno su sudjelovala i bilježila svoja zapažanja.

Tijekom igre, djeca su s lakoćom ulazila u svijet mašte, kreirajući inovativne scenarije i dinamične situacije. Igra je postala prostor za eksperimentiranje s različitim ulogama i rješavanjem problema, pri čemu su razvijali suradničke vještine i socijalnu povezanost. Spontanost i sloboda u igri osnažila je njihov kreativni izraz i emocionalnu inteligenciju.

4.2. Interpretacija rezultata istraživanja

Komparacijom svake od spomenutih aktivnosti moguće je primijetiti kako svaka pojedinačno ima jedinstvenu ulogu u razvoju kreativnosti kod djece. Glazba jača ritmičku i socijalnu koordinaciju, likovno stvaralaštvo potiče individualno vizualno izražavanje i maštu, dok igra omogućava najširi spektar kreativne slobode i divergentnog mišljenja. Kombinacija svih aktivnosti pruža holistički pristup razvoju djeteta, gdje svaka aktivnost doprinosi specifičnim aspektima kreativnosti. Usporedba naglašava potrebu za uravnoteženim pristupom u predškolskom obrazovanju, pri čemu bi sve tri umjetničke forme trebale biti prisutne kako bi se potaknuo cjelokupni razvoj kreativnih sposobnosti djece.

U nastavku će biti interpretirani rezultati istraživanja po pojedinim vrstama aktivnosti počevši od glazbenih aktivnosti preko likovnih aktivnosti pa sve do aktivnosti igre.

4.2.1. Interpretacija rezultata opservacije glazbenih aktivnosti

Opservacija glazbenih aktivnosti omogućila je detaljan uvid u način na koji različite glazbene aktivnosti potiču kreativnost kod djece. Svaka aktivnost doprinosi razvoju kreativnih sposobnosti na specifičan način, što je usklađeno s teoretskim okvirom pruženim od strane relevantnih autora.

Prva aktivnost usredotočena je na učenje o notnom crtovlju i trajanju nota. Djeca su se uključila u vizualne prikaze nota i praktične vježbe s ciljem razumijevanja razlika između cijelih, polovičnih i četvrtinskih nota. Aktivnost je uključivala pjevanje i sviranje prema uputama voditeljice. Prema Vidulin-Orbanić (2008), integracija vizualnih i auditivnih elemenata u glazbenom obrazovanju pomaže djeci da povežu zvukove s njihovim grafičkim prikazima, što potiče razvoj kreativnog razmišljanja i apstraktnih vještina. Djeca su kroz ovu aktivnost naučila

prepoznati note i povezati ih s ritmovima, što doprinosi njihovom kreativnom izrazu i razumijevanju glazbene strukture.

U drugoj aktivnosti, djeca su koristila različite instrumente dok su pjevali dječje pjesmice. Ova aktivnost omogućila je djeci da razviju osjećaj za ritam i koordinaciju. Prema Gospodnetić (2015), kreativnost se ne samo razvija nego i potiče kroz slobodno izražavanje i improvizaciju. Koristeći instrumente, djeca su istraživala različite zvukove i ritmove, što je obogatilo njihovo kreativno iskustvo i promicalo inovativno razmišljanje. Aktivnost također jača socijalne vještine kroz zajedničko muziciranje i interakciju s drugim djecom.

Treća aktivnost uključivala je sviranje na bubnju, pričanje u bubanj i improvizaciju kroz tapkanje koljena. Ova aktivnost potiče djecu na istraživanje zvuka i ritma, što je ključno za razvoj kreativnosti. Breitenfeld i Majsec (2011) ističu da glazbena terapija može poboljšati emocionalne i socijalne aspekte djece, a sviranje bubnja pruža djeci priliku da eksperimentišu s različitim zvukovima i ritmovima, čime se razvija njihova sposobnost improvizacije i kreativnog izraza. Aktivnost također jača motoričke vještine i koordinaciju, dok djeca kroz imitaciju ritma uče praćenje tempa i razvijaju maštu.

Pjevanje pjesmica s varijacijama u glasnoći i tempu omogućilo je djeci da vježbaju slušanje i praćenje uputa. Prema Bačlija Sušić (2018), razvoj fleksibilnosti i sposobnosti prilagodbe ključan je za kreativnost. Ova aktivnost pomaže djeci da izraze emocije kroz glasovne varijacije i prilagodbu tempa, što doprinosi njihovom kreativnom izrazu. Kroz suradnju i koordinaciju u grupnom pjevanju, djeca također razvijaju socijalne vještine i osjećaj zajedništva.

Posljednja aktivnost bila je igra glazbenih stolica, koja je poticala djecu da brzo reagiraju na promjene u glazbi i razvijaju osjećaj za ritam. Aktivnost je pokazala visoku razinu angažiranosti i motivacije kod djece, što je usklađeno s istraživanjima koja sugeriraju da igre s glazbom mogu poboljšati vještine brzog prilagođavanja i koordinacije (Majsec Vrbanić, 1988). Djeca su naučila prihvaćati poraze, surađivati i natjecati se na prijateljski način, što dodatno potiče razvoj njihovih socijalnih i kreativnih vještina.

Glazbene aktivnosti analizirane u ovom istraživanju pružaju bogate mogućnosti za razvoj kreativnosti kod djece. Svaka aktivnost doprinosi razvoju različitih aspekata kreativnosti, od apstraktnog razmišljanja i inovativnosti do socijalnih vještina i emocionalnog izraza. Integracija vizualnih, auditivnih i kinestetičkih elemenata, zajedno s interakcijom s drugom djecom, omogućava djeci da razviju svoje kreativne sposobnosti na holistički način. Također, ove aktivnosti ukazuju na važnost socijalnog i emocionalnog konteksta u procjeni i poticanju

kreativnosti, što je istaknuto u radu Amabile (1983). Ove aktivnosti ne samo da obogaćuju djecu glazbenim znanjima i vještinama, već ih također osnažuju da se izraze na razne kreativne načine, čime se postavljaju temelji za njihov cjelokupni razvoj i budući uspjeh u različitim kreativnim i društvenim kontekstima. Dugoročno gledano, ovakva iskustva igraju ključnu ulogu u oblikovanju kreativnih i izražajnih sposobnosti djece, što ih priprema za izazove i prilike koje donosi život. Djeca se suočavaju s izazovima koji omogućuju razvoj njihovih motornih, koordinacijskih i socijalnih vještina, što je ključno za kreativni razvoj. Ove aktivnosti potvrđuju važnost pozitivne atmosfere i slobode u kreativnom procesu, što je u skladu s radom Radu (2015) i Somolanji i Bognar (2008).

4.2.2. Interpretacija rezultata opservacije likovnih aktivnosti

Rezultati opservacije likovnih aktivnosti pokazuju snažan razvoj dječje kreativnosti, što je u skladu s teorijskim postavkama koje su istaknuli autori poput Majsec Vrbanić (1988), Belajec (2014), Breitenfeld & Majsec (2011) i Đurđević (2002). U svim promatranim aktivnostima vidljivo je kako likovne aktivnosti potiču kreativno izražavanje kod djece, dok različiti materijali i tehnike omogućavaju djeci da razvijaju individualne ideje i inovativne pristupe.

Majsec Vrbanić (1988) naglašava kako je sloboda izražavanja ključna za razvoj dječje kreativnosti, što je potvrđeno kroz aktivnosti u kojima su djeca imala priliku birati materijale i tehnike prema vlastitim željama. Primjerice, tijekom izrade autića od recikliranih materijala, djeca su pokazala inovativnost u korištenju čepova kao guma, dok su neka djeca dodavala vlastite ukrase, poput traka od papira, kako bi personalizirala svoje radove. Sloboda u izboru boja i dizajna omogućila je djeci da izraze svoje individualne ideje, što je u skladu s Đurđevićevim (2002) tvrdnjama da likovne aktivnosti pružaju djeci priliku za osobno izražavanje i stvaranje novih vizija.

Belajec (2014) ističe važnost stimulativnog okruženja koje podupire kreativni proces, a u promatranim aktivnostima upravo je takvo okruženje stvoreno kroz poticajnu komunikaciju između voditeljice i djece. Voditeljica je kontinuirano poticala djecu na kreativnost, često pohvaljujući njihovu originalnost i naglašavajući važnost slobodnog izražavanja. Tijekom aktivnosti izrade povrća od plastelina, djeca su, uz voditeljicino ohrabrenje, slobodno eksperimentirala s oblikovanjem i bojanjem, što im je omogućilo da stvaraju jedinstvene interpretacije povrća.

Breitenfeld & Majsec (2011) govore o važnosti slobodnog izbora materijala i tehnika kao ključnoj komponenti kreativnog razvoja, što je bilo jasno uočljivo u aktivnosti izrade cvjetova. Djeca su imala priliku birati različite materijale, poput kolaž papira, tempera i vilica za izradu cvjetova, te su slobodno birala tehnike koje im najviše odgovaraju. Ova sloboda omogućila im je da razvijaju vlastite ideje i istražuju nove načine korištenja materijala, poput otkrivanja tehnike stvaranja tekstura cvjetova pomoću vilica.

Majsec Vrbanić (1988) također naglašava kako kreativnost u likovnim aktivnostima ne proizlazi samo iz tehničkih vještina, nego i iz sposobnosti djece da promišljaju o vlastitim radovima i procesu stvaranja. To je bilo jasno vidljivo u aktivnosti crtanja emocija, gdje su djeca imala priliku izraziti svoje trenutno emocionalno stanje kroz crteže lica. Kroz ovu aktivnost,

djeca su ne samo koristila različite boje i stilove kako bi prikazala emocije, nego su također reflektirala o vlastitim osjećajima i njihovoj vizualnoj reprezentaciji, što je bitan aspekt kreativnog procesa prema Đurđeviću (2002).

Kao što je navedeno u literaturi, kreativnost se ne razvija samo kroz pojedinačne aktivnosti, već kroz kontinuirani proces učenja i istraživanja. U promatranim aktivnostima, djeca su bila izložena različitim temama i materijalima, što im je omogućilo da stalno šire svoja kreativna iskustva. Kroz svaki zadatak, djeca su usvajala nove vještine i tehnike, ali su također imala slobodu da te vještine prilagode svojim vlastitim interesima i idejama. Ovakav pristup izravno je povezan s tvrdnjom Breitenfeld & Majsec (2011) da kontinuirani proces kreativnog izražavanja vodi do razvoja samosvijesti i samopouzdanja kod djece, što je uočeno kroz njihove završne prezentacije radova, gdje su djeca ponosno pokazivala svoja ostvarenja.

Na temelju rezultata opservacije likovnih aktivnosti možemo identificirati nekoliko ključnih tema koje se ponavljaju kroz sve aktivnosti, a koje su važne za razvoj kreativnosti, socijalnih vještina, samopouzdanja i motoričkih sposobnosti djece.

Prva važna tema je razvoj kreativnosti i inovativnosti. Djeca su u svim aktivnostima imala slobodu izbora materijala i tehnika, što im je omogućilo da razviju vlastite kreativne ideje. Primjerice, kod izrade autića, jedno dijete je spontano odlučilo dodati trake papira kao ukras, što je inspiriralo ostalu djecu da budu inovativna u ukrašavanju svojih autića. Slična situacija dogodila se i prilikom izrade cvjetova, kada su djeca koristila vilice za stvaranje tekstura na cvjetovima. Ove aktivnosti pokazuju kako sloboda izražavanja potiče kreativnost i inovativno razmišljanje kod djece, a podrška voditeljice, kroz pohvale i savjete, dodatno motivira djecu da istražuju vlastite ideje.

Druga važna tema je razvoj finih motoričkih sposobnosti. Sve promatrane aktivnosti uključivale su rad s manjim predmetima i materijalima, što je zahtijevalo preciznost i koordinaciju pokreta. Na primjer, u aktivnosti izrade autića djeca su trebala pažljivo zalijepiti čepove kao gume i volan na svoje autiće, dok su u aktivnosti izrade povrća od plastelina djeca oblikovala male detalje povrća, inspirirana pravim uzorcima povrća. Ove aktivnosti pridonijele su razvoju finih motoričkih vještina, koje su ključne za djecu predškolske dobi.

Treća tema koja se ističe je poticanje socijalnih vještina. Djeca su u svim aktivnostima surađivala, dijelila materijale i međusobno komentirala svoje radove. Kroz takvu interakciju razvijale su se socijalne vještine poput timskog rada, dijeljenja i empatije. Primjerice, u aktivnosti izrade cvjetova djeca su međusobno dijelila ideje i uspoređivala radove, što je

potaknulo kreativne razgovore i suradnju. Ova dinamika pokazuje kako likovne aktivnosti ne samo da potiču kreativnost, nego i razvijaju socijalne kompetencije kod djece.

Četvrta važna tema je razvoj samopouzdanja i emocionalnog izražavanja. Aktivnosti poput crtanja emocija omogućile su djeci da izraze svoje trenutno emocionalno stanje kroz crteže. Svako dijete je imalo priliku odabrati kako će nacrtati lice koje odražava emocije poput sreće, tuge ili ljutnje, što im je omogućilo da se emocionalno izraze i razvijaju emocionalnu inteligenciju. Na kraju svake aktivnosti, djeca su bila ponosna na svoje radove, a njihovo samopouzdanje je raslo kada su imala priliku pokazati svoje radove i dobiti pohvale od voditeljice i vršnjaka.

Peta tema je tematski fokus i učenje kroz igru. Likovne aktivnosti bile su usmjerene na teme iz stvarnog svijeta, što je omogućilo djeci da kroz igru uče o važnim konceptima. Primjerice, aktivnost izrade povrća bila je prilika za razgovor o zdravoj prehrani i važnosti povrća, dok je aktivnost izrade gusjenica i leptira potaknula djecu da uče o transformaciji iz gusjenice u leptira. Takve aktivnosti pomažu djeci da kroz praktično iskustvo uče o prirodi i svakodnevnom životu.

Sve navedene teme upućuju na to da su likovne aktivnosti ne samo sredstvo za razvoj kreativnosti, već i važan alat za cjelokupan razvoj djece, uključujući motoričke, socijalne i emocionalne aspekte. Kombinacija slobode izražavanja i edukativnog pristupa kroz igru pružila je djeci priliku da istražuju, uče i rastu u pozitivnom okruženju.

Zaključno, opservacije potvrđuju važnost slobodnog izražavanja, poticajnog okruženja i stimulativnih materijala za razvoj dječje kreativnosti, u skladu s navodima iz literature. Kroz slobodno istraživanje i stvaranje, djeca su imala priliku ne samo razvijati svoje likovne vještine, nego i istraživati vlastite ideje, emocije i percepcije svijeta oko sebe.

4.2.3. Interpretacija rezultata opservacije aktivnosti igre

Na temelju opservacija različitih aktivnosti igre, vidljivo je da igre igraju ključnu ulogu u razvoju dječje kreativnosti i socijalnih vještina. Svaka od analiziranih aktivnosti – igranje u pješčaniku, lov na kukce, putovanje u svemir, ekspedicija u Dino park i eko detektivi – pruža jedinstvene prilike za istraživanje i izražavanje mašte, suradnje i kritičkog razmišljanja.

Igranje u pješčaniku omogućuje djeci da razvijaju kreativnost kroz manipulaciju materijalima i stvaranje različitih struktura. Prema Šagud (2002) i Breitenfeld & Majsec (2011), slobodna igra u pješčaniku omogućuje djeci da istražuju vlastite ideje i rješavaju probleme u kreativnim kontekstima. Aktivnosti poput gradnje kula i puteva za autiće potiču djecu na inovativno razmišljanje i zajednički rad, čime se jačaju njihove socijalne vještine i sposobnost suradnje. Voditeljica je kroz otvorena pitanja i pohvale dodatno podržala kreativni razvoj djece, što je u skladu s literaturom koja naglašava važnost verbalizacije i refleksije u procesu kreativnog izražavanja (Vasta, Haith i Miller, 2005).

Aktivnost lova na kukce omogućava djeci da koriste svoja opažanja i znatiželju u prirodnom okruženju. Korištenje lupa i istraživanje različitih kukaca potiče djecu na detaljno promatranje i razmišljanje o biološkim i ekološkim aspektima. Ovo iskustvo je u skladu s nalazima Koritnik (1970) i Anić (1998), koji ističu važnost igre u prirodi za razvoj znatiželje i kritičkog razmišljanja. Interakcija s okolišem i promatranje kukaca pomažu djeci u razumijevanju prirodnih procesa i razvijanju ekološke svijesti.

Dramska igra "Putovanje u svemir" ističe važnost maštovitog izražavanja i timskog rada. Prema Breitenfeld & Majsec (2011) i Findak i Delija (2001), ovakva vrsta igre omogućuje djeci da istražuju različite uloge i scenarije, razvijajući tako svoje kreativne i komunikacijske vještine. Djeca su aktivno sudjelovala u kreiranju scenarija i improvizaciji, što je potaknulo njihovu maštu i sposobnost rješavanja problema u grupi. Izrada i prikazivanje scenskih prikaza dodatno doprinosi razvoju socijalnih vještina i timskog rada.

Aktivnost "Ekspedicija u Dino park" integrira istraživački pristup s kreativnim izražavanjem. Kao što ističe Stevanović (2003), igre koje uključuju istraživanje i stvaranje modela pomažu djeci u razvoju motoričkih vještina i razumijevanju kompleksnih koncepata kroz igru. Djeca su kroz potragu za fosilima i izradu vlastitih modela Dino parka pokazala visok nivo kreativnosti i suradnje, dok su također naučila o prapovjesnim životnim oblicima.

Aktivnost "Eko detektivi" usmjerena je na razvoj ekološke svijesti i kreativno rješavanje problema kroz analizu okoliša. Kao što napominje Đurđević (2002), aktivne igre koje uključuju ekološke aspekte pomažu djeci da razumiju i prepoznaju važnost očuvanja okoliša. Djeca su pokazala visoku angažiranost u istraživanju i rješavanju ekoloških problema, koristeći pritom svoje kreativne sposobnosti za pronalaženje rješenja i promoviranje zaštite okoliša.

Sve aktivnosti jasno pokazuju kako igra može poslužiti kao moćan alat za razvoj kreativnosti i socijalnih vještina kod djece. Slobodne igre, istraživačke aktivnosti, dramske igre i ekološke igre omogućuju djeci da se izraze na različite načine, surađuju i razvijaju svoje sposobnosti u poticajnim i raznovrsnim kontekstima. Literaturni uvidi potvrđuju da takve aktivnosti ne samo da podržavaju razvoj kreativnosti, već i pomažu djeci u usvajanju važnih životnih vještina kao što su suradnja, kritičko razmišljanje i ekološka svijest.

5. Zaključak

U radu je istražen utjecaj različitih umjetničkih aktivnosti na poticanje kreativnosti kod djece, s fokusom na glazbu, likovno i igru. Istraživanje je obuhvatilo promatranje i analizu dječjih aktivnosti uzrasta od 3 do 6 godina kako bi se razumjela njihova percepcija i iskustva te kako bi se identificirale moguće promjene u kreativnosti. Istraživanja su pokazala da kreativnost djece značajno ovisi o različitim čimbenicima, uključujući utjecaj desne moždane hemisfere, razvojne faze te vanjske čimbenike koji mogu poticati ili ometati kreativno mišljenje. Istražujući spomenute aspekte došlo se do spoznaje da umjetničke aktivnosti igraju ključnu ulogu u poticanju kreativnog razvoja djece.

Glazbeno stvaralaštvo pokazalo se kao značajan čimbenik u razvoju dječje kreativnosti. Kroz istraživane aktivnosti djeca su pokazala povećanu sposobnost za kreativno izražavanje i razvijanje glazbenih sposobnosti. Važnost glazbenih aktivnosti također je vidljiva u različitim fazama dječjeg razvoja pri čemu glazba potiče emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj. Likovno stvaralaštvo također ima značajan utjecaj na razvoj dječje kreativnosti. Kroz provedene aktivnosti djeca su razvijala svoje motoričke vještine, maštu i sposobnost vizualnog izražavanja. Likovne aktivnosti omogućuju djeci da istražuju i izraze svoje emocije te da razvijaju vještine rješavanja problema kroz kreativni proces. Igra je prepoznata kao ključni element u poticanju kreativnosti kod djece. Provedene aktivnosti omogućile su djeci da razvijaju socijalne vještine, maštu i sposobnost suradnje. Kroz igru, djeca uče o svijetu oko sebe, razvijaju svoje sposobnosti rješavanja problema i izražavaju svoju kreativnost na različite načine.

U istraživanju su korištene metode teorijske analize, deskriptivne i komparativne metode te je kao tehnika korištena opservacija koja je poslužila kao osnova za donošenje zaključaka o ponašanju dječje kreativnosti. Kroz strukturu istraživanja, analizirano je kako različite umjetničke aktivnosti utječu na dječju kreativnost te kako djeca percipiraju i doživljavaju ove aktivnosti.

Rezultati istraživanja pokazali su da umjetničke aktivnosti imaju značajan utjecaj na razvoj kreativnosti kod djece. Uočene promjene u kreativnosti djece uključuju povećanu sposobnost za maštovito izražavanje, bolje socijalne interakcije i razvijanje motoričkih vještina. Aktivnosti poput glazbenog stvaralaštva, likovnog stvaralaštva i igre pružaju djeci prilike za istraživanje, izražavanje i razvijanje kreativnih sposobnosti. Preporučuje se nastavak korištenja spomenutih

aktivnosti u obrazovnim i svakodnevnim okruženjima kako bi se podržao cjelokupni razvoj djece. Djeca su izrazila zadovoljstvo pri provedbi umjetničkih aktivnosti, pokazujući visoku razinu angažiranosti i kreativnosti. Također, aktivnosti su rezultirale povećanom kreativnošću, samopouzdanjem i sposobnošću za rješavanje problema. Ovo istraživanje pokazuje kako umjetničke aktivnosti kao što su glazba, likovno izražavanje i igra, igraju ključnu ulogu u razvoju djece. Svaka od ovih aktivnosti doprinosi različitim aspektima dječjeg razvoja – glazba potiče kognitivne i emocionalne vještine, likovno izražavanje kreativnost i fine motoričke vještine, dok igra osigurava socijalnu interakciju i fizičku aktivnost. Integracija ovih aktivnosti u obrazovni okvir može značajno unaprijediti iskustva učenja i razvoj djece. Promatranje reakcija djece na različite vrste aktivnosti omogućuje bolje razumijevanje kako kombinacija umjetničkih i istraživačkih metoda može doprinositi njihovom holističkom razvoju. Ovo saznanje može pomoći u oblikovanju obrazovnih programa koji bolje odgovaraju potrebama djece i podržavaju njihov sveukupni razvoj.

Na temelju provedenog istraživanja moguće je istaknuti i određene preporuke koje mogu biti korisne za implementaciju u praksi, a koje se navode u nastavku.

Umjetničke aktivnosti poput glazbe, likovnog stvaralaštva i igre trebaju biti ključan dio predškolskog obrazovanja. Potrebno je osigurati svakodnevnu priliku za sudjelovanje u ovim aktivnostima kako bi se djeca mogla slobodno izražavati i razvijati svoje kreativne sposobnosti.

Igra treba biti centralni dio pedagoških pristupa jer omogućava djeci istraživanje i eksperimentiranje. Odgajatelji bi trebali osigurati dovoljno vremena i prostora za nesmetanu i spontanu igru, što će doprinijeti razvoju divergentnog mišljenja i socijalnih vještina.

Korištenje raznolikih materijala i tehnika u likovnim i glazbenim aktivnostima može pomoći u poticanju mašte i motoričkih sposobnosti djece. Važno je ponuditi djeci različite medije, od boja i gline do različitih glazbenih instrumenata, kako bi istražili načine kreativnog izražavanja.

Svako dijete razvija kreativnost na svoj način, pa bi odgajatelji trebali primijeniti individualizirani pristup koji omogućava prilagođavanje aktivnosti interesima i sposobnostima djeteta. Pružanjem slobode u izražavanju i podrške za samostalno istraživanje, djeca će se osjećati ohrabreno u svom kreativnom razvoju.

Roditelji imaju važnu ulogu u poticanju kreativnosti kod djece. Preporučuje se aktivno uključivanje roditelja u zajedničke aktivnosti koje promiču kreativnost, poput organizacije radionica ili izložbi dječjih radova, kako bi podržali djecu u njihovom umjetničkom razvoju.

Prostor u kojem djeca provode vrijeme treba biti opremljen raznim materijalima za igru, glazbu i likovno izražavanje. Potrebno je omogućiti prostor koji će poticati kreativnost i slobodno izražavanje, bilo kroz različite kutke za igru, radionice ili dostupnost instrumenata i likovnih materijala.

Odgajatelji i stručni suradnici bi trebali redovito pohađati seminare i edukacije o novim metodama poticanja kreativnosti kod djece. Stručno usavršavanje omogućit će im bolje razumijevanje različitih pristupa i tehnika, čime će bolje podržati kreativni razvoj djece.

U konačnici, istraživanje ističe važnost uključivanja različitih umjetničkih aktivnosti u obrazovni proces kako bi se potaknulo kreativno i kritičko razmišljanje, emocionalna izraženost i socijalna interakcija. Ovaj rad doprinosi spoznaji kako umjetničke aktivnosti mogu biti integrirane u svakodnevne obrazovne prakse kako bi se podržao i potaknuo razvoj kreativnosti kod djece.

Popis literature

- Amabile, T. M. (1983). *The social psychology of creativity*. New York: Springer – Verlag.
- Anić, V. (1998). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Lider.
- Bandur, V., Potkonjak, N. (1999). *Metodologija pedagogije*, Beograd.
- Balić Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 2-8.
- Belajec, S. (2014). *Utjecaj glazbe na dječji razvoj*.
- Borko, A., Batinić Puškarić, B., Vekić Kljaić, V. i Jedrejčić, E. (2010). *Grafičke tehnike*.
- Brown, T. (2010). Construct validity: A unitary concept for occupational therapy assessment, evaluation, and measurement *Hong Kong Journal of Occupational Therapy*, 20(1), 30-42.
- Čendo-Metzinger, T. Toth, M. (2020). *Metodologija istraživačkog rada za stručnestudije*. Velika gorica: Veleučilište Velika Gorica.
- Breitenfeld, D.; Majsec, V., V. (2011). *Muzikoterapija : Pomozimo si glazbom*. Zagreb: Music play.
- Četa, D. (2021). *Razvoj glazbene kreativnosti djece predškolske dobi (Završni rad)*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Čudina-Obradović, M. (1990). *Nadarenost - razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Duran, M. (2001). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Findak, V., Delija, K. (2001). *Tjelesna i zdravstvena kultura u predškolskom odgoju*. Zagreb: Edip.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*, Zagreb: Mali profesor.
- Grgec-Petroci, V., Vranko, M., Rebac, J. (2009). *Igra i dijete, dijete i igra*. Zagreb: Obiteljski centar Zagreb.
- Grgurić, N. i Jakubin M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.

- Herceg, L., Rončević, A. i Karlavaris B. (2010). Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alfa d.d.
- Jurković, T., Tomljanović, E., Gašpar, H., Štulić, S., Jedrejčić, E., Špoljar, S. i Andrašek, A. (2010). Crtačke tehnike. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 9-13.
- Kadum, S. (2018). Divergentno mišljenje u procesu suvremenoga odgoja i obrazovanja.
- Karlavaris, B. (1988). Metodika likovnog odgoja 2. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Koritnik, M. (1970). 2000 igara: igre motorike. Zagreb. Sportska štampa.
- Mužić, V. (1999). Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja. Zagreb, Educa.
- Orr, E., & Geva, R. (2015). Symbolic play and language development. *Infant Behavior and Development*, 38, 147-161.
- Radu, M. (2015). Creativity development in education. *Journal of International Scientific Publications: Educational Alternatives*, 13(1000013), 431-435.
- Rosić, V. (1984). Predškolski odgoj i društvo. Samoupravna interesna zajednica društvene brige o djeci predškolskog uzrasta općine Buje, Labin, Pazin, Poreč, Pula, Rijeka i Rovinj; Pedagoško društvo Pula i Pedagoški fakultet Rijeka, OOUR nastavne djelatnosti Pula.
- Seksan, A. (2004). Otvorimo vrata dječjoj kreativnosti. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 10(37), 13-17.
- Slunjski, E. (2013). Kako pomoći djetetu da (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti, priručnik za roditelje, odgajatelje i učenike. Zagreb: Element d.o.o.
- Somolanji, I.; Bognar, L. (2008). „Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima“. *Život i škola*. Br. 19, str. 87-94.
- Starc, B. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi: priručnik za odgajatelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Stevanović, M. (2003). Modeli kreativne nastave. Rijeka: Andromeda.
- Svalina, V. (2010). Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe.

Šipek, B. (2015). Kako komunicirati likovnim jezikom djece. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 21(79), 21-22.

Špoljar, S., Andrašek, A. i Gudek, N. (2010). Arhitektonske tehnike. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 38-39.

Topolovčan, T. (2017). Utemeljena teorija u istraživanjima odgoja i obrazovanja. *Učiteljski fakultet Sveučelišta u Zagrebu*.

Vasta, R., Haith, M. M., i Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Vidović, V. (2015). Dječji crtež kao komunikacijsko sredstvo djeteta i odrasloga. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21 (79), 22-23.

Vidulin-Orbanić, S. (2008). „Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju“. *Metodički ogleđi*, 15, 1, str. 99–114.

Vidulin Orbanić, S. (2009). „Umjetnička (glazbena) komunikacija u odgoju i obrazovanju“. U: *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split: Centar za interdisciplinarnu studiju – *Studia Mediterranea*, Filozofski fakultet u Splitu, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Split.

Von Kraft, T., Semke, E. (2008). *Kako otkriti i potaknuti darovitost*. Zagreb: Mozaik knjiga

Winner, E. (2005). *Darovite djeca: mitovi ili stvarnost*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.

Popis tablica

Tablica 1. Usporedba konvergentnog i divergentnog mišljenja (Solomanji i Bognar, 2008., str. 83).

Tablica 2. Utjecaj lijeve i desne moždane hemisfere na djetetov stil učenja i mišljenja (Torrance, 1977, prema Čudina-Obradović, 1990.,str. 11-12).

Tablica 3. Pretpostavke razvoja glazbenog talenta (Čudina – Obadović, 1990, str. 116-117).

Tablica 4. Podjela likovnih tehnika prema područjima (Jakubin, 1990; Šimrak Balić, 2010, str. 8).

Tablica 5. Rezultati opservacije glazbenih aktivnosti.

Tablica 6. Rezultati opservacije likovnih aktivnosti.

Tablica 7. Rezultati opservacije aktivnosti igre.